

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ
з дисципліни
“БАНКІВСЬКІ ОПЕРАЦІЇ”
(для бакалаврів)**

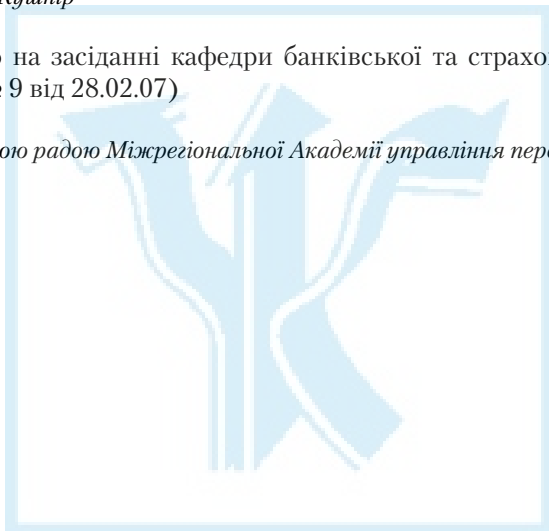
МАУП

Київ 2007

Підготовлено старшим викладачем кафедри банківської та страхової справи *О. М. Кушнір*

Затверджено на засіданні кафедри банківської та страхової справи (протокол № 9 від 28.02.07)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

Кушнір О. М. Методичні рекомендації щодо забезпечення самостійної роботи студентів з дисципліни “Банківські операції” (для бакалаврів). — К.: МАУП, 2007. — 94 с.

Методичні рекомендації містять пояснювальну записку, загальні методичні рекомендації щодо організації самостійної роботи студентів, тематичний план, практичні завдання для самостійної роботи, теми рефератів, тести, список літератури.

© Міжрегіональна Академія
управління персоналом (МАУП),
2007

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Банківська система України в умовах реформування виробничих відносин є одним з найдієвіших і найефективніших чинників розбудови суспільного прогресу.

Нині професійно володіти питаннями діяльності та функціонування фінансового ринку і, зокрема, комерційних банків повинен кожний спеціаліст, який бере участь у прийнятті економічних рішень у будь-якій сфері народного господарства.

Важливою складовою роботи студентів є самостійна підготовка ними матеріалів, питань, завдань за темами навчального курсу. Осільки навчальним планом передбачено виділення навчального часу для самостійної роботи студентів, частина обов'язкового програмного матеріалу виноситься для самостійного вивчення.

Самостійна робота є обов'язковою при підготовці до практичних занять та іспиту з дисципліни, тому вона повинна мати систематичний та плановий характер і обов'язково завершуватись перевіркою знань студентів.

Самостійна робота є складовою навчального процесу, важливим чинником, який формує вміння навчатися, сприяє активізації засвоєння знань. Самостійна робота студентів є основним засобом опанування навчального матеріалу в позааудиторний час. Значно підвищуються значення та статус самостійної роботи при введенні кредитно-модульної технології навчання, згідно з якою скорочується обсяг аудиторної роботи.

Мета самостійної роботи — засвоїти в повному обсязі навчальну програму та сформувати самостійність як особистісну рису та важливу професійну якість, сутність якої полягає в умінні систематизувати, планувати та контролювати власну діяльність.

Методичні рекомендації до самостійної роботи з дисципліни “Банківські операції” розроблені відповідно до програми курсу “Банківські операції” для студентів напряму підготовки 050 “Економіка і підприємництво” освітньо-кваліфікаційного рівня “бакалавр” і призначені для самостійної та індивідуальної роботи студентів над дисципліною.

ЗАГАЛЬНІ МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Основне завдання вищої школи полягає у формуванні творчої особистості фахівця, здатного до самоосвіти, інноваційної діяльності. Розв'язати це завдання неможливо лише шляхом передавання знань у готовому вигляді від викладача до студента. Необхідно перетворити студента з пасивного споживача знань на активного їх творця, здатного сформулювати проблему, проаналізувати шляхи її вирішення, знайти оптимальний результат.

Сучасна реформа вищої освіти — це насамперед перехід від парадигми навчання до парадигми освіти, самоосвіти. Тому самостійна робота студентів є не тільки важливою формою навчального процесу, а й повинна стати його основою. Це передбачає орієнтацію на активні методи опанування знань, розвинення творчих здібностей, перехід від поточного до індивідуалізованого навчання з урахуванням потреб і можливостей особистості.

Посилення ролі самостійної роботи означає принципово нову організацію навчально-виховного процесу у вищих навчальних закладах. Він повинен будуватись так, щоб розвивати вміння вчитися, формувати здібності до саморозвитку, творчого застосування здобутих знань.

Активна самостійна робота студентів можлива лише за наявності стійкої мотивації. Найпотужніший мотивуючий чинник — підготовка до подальшої ефективної професійної діяльності. Активізують самостійну роботу такі чинники:

- корисність виконуваної роботи;
- участь студентів у творчій діяльності;
- інтенсивна педагогіка, що передбачає введення в навчальний процес активних методів навчання;
- використання мотивуючих чинників контролю знань (накопичувальна система оцінювання знань, рейтинг);
- індивідуалізація завдань, які виконуються в аудиторії та поза аудиторний час, постійне їх оновлення;
- особистість викладача (викладач повинен бути прикладом для студента як професіонал і творча особистість).

Основне завдання організації самостійної роботи студентів — навчити їх свідомо та самостійно працювати спочатку з навчальним матеріалом, а потім з науковою інформацією, закласти засади самоор-

ганізації та самовиховання, сформувані вміння та навички постійно підвищувати власну кваліфікацію.

Планування самостійної роботи студентів

З метою раціональної організації самостійної роботи студент повинен уміло розподілити свій час, передбачений навчальним планом для позааудиторної роботи. Загалом навчальний час студентів включає години, призначені для аудиторної (регламентованої) роботи (лекції, практичні заняття, консультації з викладачем, наукові конференції та олімпіади, складання іспиту) та позааудиторної (підготовка до практичних занять та іспиту, написання контрольних робіт та індивідуальних завдань, доповідей, рефератів, проведення групових презентацій, робота з літературою в бібліотеці, пошук інформації в мережі Інтернет).

Форми самостійної роботи:

- опрацювання лекційного матеріалу;
- підготовка до практичних занять;
- самостійна робота з підручником, науковою та періодичною літературою;
- вивчення та аналіз законодавчих і нормативних документів;
- пошук і опрацювання матеріалів через мережу Інтернет;
- узагальнення та аналіз фактичних даних;
- самостійне виконання наукових досліджень;
- підготовка аналітичних записок, доповідей, рефератів, презентацій;
- виконання індивідуальних завдань;
- написання контрольних робіт;
- підготовка до іспиту.

Форми контролю самостійної роботи:

- індивідуальні консультації та співбесіди;
- тестування, перевірка контрольних робіт;
- заслуховування рефератів та презентацій;
- перевірка творчих та ситуаційних завдань;
- проведення колоквиумів.

Опрацювання лекційного матеріалу є важливою складовою опанування матеріалу курсу, оскільки під час лекції формуються наукові основи знань, опановується теоретичний і фактичний матеріал, виокремлюються головні проблеми та питання щодо тематичного змісту курсу. Для кращого засвоєння лекційного матеріалу після лекції слід

прочитати конспект, внести необхідні правки та визначити основні аспекти.

Підготовка до практичних занять передбачає:

- вивчення рекомендованих для теми літературних джерел;
- пошук додаткових джерел інформації;
- підготовку відповідей на питання, що виносяться на практичне заняття;
- опанування нових термінів.

Обов'язковим є ведення конспекту для підготовки до практичних занять, в якому студент готує відповіді на питання, робить виписки з опрацьованої літератури, веде словник.

Ефективність проведення практичного заняття визначається рівнем самостійної підготовки студентів.

Мета проведення практичного заняття – підбити підсумки самостійного опанування студентами навчального матеріалу, теоретичних джерел, тематичних завдань, а також закріпити знання та вміння з курсу.

Завдання практичного заняття – сформувати навички публічного виступу, навчитися логічно, змістовно, аргументовано, переконливо висловлювати думки, робити правильні висновки, пов'язувати матеріал навчального курсу із сучасними проблемами функціонування грошової та кредитної системи України.

Запорукою успішного проведення семінарського (практичного) заняття є ретельна підготовка до нього та раціональний розподіл часу. Слід враховувати, що на семінарському занятті оцінюються не лише відповіді на основні питання, а й інші форми роботи студентів, зокрема ґрунтовні доповнення, повідомлення, участь в обговоренні виступів, правильна постановка проблемних питань до доповідача, доповіді, презентації тощо.

Самостійна робота з підручниками, науковою та періодичною літературою, вивчення та аналіз законодавчих і нормативних документів будується на основі роботи з каталогами та конспектування. Для раціонального запам'ятовування матеріалу потрібно підготувати невеликий конспект із викладенням тез чи головних думок або посилань на конкретні сторінки книги чи журналу, що дає змогу швидко знаходити потрібний матеріал. При ксерокопюванні журнальних статей слід виділяти (підкреслювати) основні думки.

Індивідуальні завдання та контрольні роботи студенти виконують самостійно на основі вивчення спеціальної літератури. Письмова контрольна робота є однією з форм самостійної роботи студентів із

вивчення окремих тем і питань навчального курсу. Це важливий засіб перевірки знань студентів, що може використовуватись при поточному та підсумковому контролі засвоєння матеріалу дисципліни.

Для самоперевірки якості засвоєння знань студентам пропонуються тести і творчі завдання. Результати тестування оцінюються викладачем, обговорюються на заняттях і враховуються при проміжному та підсумковому контролі.

Кожне завдання із самостійної роботи оцінюється за п'ятибальною системою, утворюючи таким способом певну суму балів за окремий навчальний модуль. Водночас набрана кількість балів за виконану самостійну роботу додається до загальної суми балів підсумкового тесту з кожного навчального модуля, індивідуальної роботи студента, семестрового контролю знань.

100 балів (оцінка “відмінно”) – студент повинен чітко і вільно володіти термінологією, логічно, вмотивовано виконувати теоретичні завдання, вміти визначати основне в матеріалі, технічно грамотно і логічно послідовно розв'язати практичні завдання. Роботи мають бути виконані охайно, без істотних помилок. Можливо допущення однієї неточності в кожному завданні, що практично не впливає на результат виконання завдання в цілому.

80 балів (оцінка “добре”) – студент повинен чітко і вільно володіти термінологією, технічно грамотно і послідовно виконувати практичні завдання, перелік яких відповідає навчальній темі дисципліни. Робота має бути виконана охайно. Припускається одна-дві помилки в розрахунках, що суттєво не впливає на результат виконання завдання в цілому.

60 балів (оцінка “задовільно”) – студент не завжди чітко володіє термінологією, плутає окремі поняття, не зовсім правильно розв'язує практичні завдання (однак досягає кінцевої мети), подає самостійно оформлені завдання, перелік яких відповідає навчальній програмі дисципліни. Припускається трьох і більше змістовних помилок, неточностей у розрахунках або подає роботу в неповному обсязі (відсутні одне-два завдання з усіх модулів).

40 балів (оцінка “незадовільно”) – студент виконав завдання не в повному обсязі. Припускається грубих помилок у роботі, не володіє спеціальною термінологією. Відповіді оцінюються як такі, що не досягли мети, оформлені недбало, з помилками; контрольну роботу подано в неповному обсязі (відсутні 30 % завдань з усіх модулів).

До підсумкового контролю допускаються студенти, які виконали всі завдання поточного контролю. Остаточна оцінка семестрового

контролю враховує всі аспекти участі студента в навчальному процесі.

Відповідно до програми курсу методичні рекомендації містять завдання за основними розділами курсу “Банківські операції”.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
дисципліни
“БАНКІВСЬКІ ОПЕРАЦІЇ”

№ пор.	Назва змістового модуля і теми
	Змістовий модуль I. Організаційні основи діяльності комерційного банку. Кредитно-депозитні та розрахунково-касові операції комерційного банку
1	Створення та організація діяльності комерційного банку
2	Формування ресурсів комерційного банку
3	Розрахунково-касові операції банків
4	Операції банків з векселями
5	Кредитні операції банків
	Змістовий модуль II. Інвестиційні, валютні та інші операції комерційного банку. Забезпечення фінансової стійкості діяльності комерційного банку
6	Операції банків із цінними паперами
7	Банківські інвестиції
8	Операції банків в іноземній валюті
9	Нетрадиційні банківські операції та послуги
10	Забезпечення фінансової стійкості банку
Разом годин: 162	

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ З КУРСУ

Змістовий модуль I. Організаційні основи діяльності комерційного банку. Кредитно-депозитні та розрахунково-касові операції комерційного банку

Тема 1. Створення та організація діяльності комерційного банку

Передумови становлення і розвитку банківської справи. Комерційні банки як специфічний суб'єкт господарювання. Роль банків у розвитку економіки країни. Види банків, їх операції.

Принципи організації роботи банку. Банківські операції. Зміст і класифікація пасивних операцій. Сутність активних операцій. Реалізація функцій банку.

Порядок заснування банківської установи. Документальне оформлення реєстрації. Причини відмови НБУ в реєстрації банку. Порядок відкриття філіалів і представництв комерційного банку. Організаційна структура та управління комерційного банку. Ліцензування банківської діяльності. Перелік ліцензованих операцій. Умови відкликання банківської ліцензії.

Типова організаційна структура установи банку. Структура апарату управління. Структура, завдання основних функціональних підрозділів банку. Визначення філії, представництва, територіально відокремленого безбалансового відділення, принципи їх функціонування.

Питання для самостійного опрацювання

1. Порядок створення філій, представництв банку.
2. Види та характеристика об'єднань, що можуть утворюватись банками.
3. Банківська таємниця.

Теми рефератів

1. Історія виникнення банківської справи у світі.
2. Історія розвитку банківської справи в Україні.
3. Національний банк України, його роль, значення та функції.
4. Банківська система в сучасному економічному просторі.

Практичні завдання для самостійної роботи

Завдання 1

До територіального управління НБУ для реєстрації комерційного банку надійшли такі документи:

- заявка про реєстрацію банку;
- установчий договір;
- протокол установчих зборів;
- бізнес-план;
- копія звіту про результати підписки на акції;
- договір про оренду приміщення терміном на два роки;
- копії платіжних документів про сплату внесків до статутного капіталу.

Визначити:

- достатність документів для реєстрації комерційного банку;
- яке рішення прийме територіальне управління НБУ після розгляду пакета документів.

Завдання 2

До територіального управління НБУ надійшов повний пакет документів для реєстрації комерційного банку. Копії платіжних документів про сплату внесків до статутного фонду свідчать, що платежі здійснені у сумі 2 млн євро.

Визначити:

- яке рішення може прийняти управління НБУ;
- в яких випадках НБУ може відмовити у державній реєстрації банку.

Завдання 3

До НБУ звернувся комерційний банк з клопотанням про видачу письмового дозволу на здійснення операцій з валютними цінностями. Підрозділ, який виконуватиме ці операції, буде створений одразу після отримання письмового дозволу.

Визначити:

- чи буде виданий письмовий дозвіл комерційному банку;
- умови отримання письмового дозволу.

Завдання 4

До НБУ надійшло клопотання від комерційного банку про видачу банківської ліцензії. Згідно з поданими документами встановлено, що банк незабезпечений достатньою мірою комп'ютерною технікою.

Визначити:

- яке рішення прийме НБУ щодо надання банківської ліцензії;
- дотримання яких умов надає банку право отримати банківську ліцензію.

Завдання 5

До НБУ надійшов пакет документів для реєстрації банку “Арго”. Засновники банку внесли на тимчасовий рахунок грошові кошти в розмірі 3 млн євро.

Визначити:

- які документи потрібно подати банку до територіального управління НБУ для реєстрації;
- які дії НБУ при розгляді питання про реєстрацію банку.

Завдання 6

До територіального управління НБУ надійшов пакет документів щодо реєстрації акціонерного банку “Мрія”. Як свідчить установчий договір, підписаний засновниками банку та засвідчений їх печаткою, до складу засновників банку ввійшли:

- ВАТ “Нафтопереробний завод”, що зголосився на придбання акцій банку в сумі, еквівалентній 35 % статутного капіталу банку;
- ВАТ “Львівська кавова фабрика” – у сумі, еквівалентній 20 % статутного капіталу банку;
- ЗАТ “Колос” – у сумі, еквівалентній 25 % статутного капіталу банку;
- кредитна спілка “Злагода” – відповідно 20 % статутного капіталу банку.

Кошти для формування статутного капіталу новоствореного банку в розмірі, передбаченому чинним законодавством України та установчими документами банку, акумульовано засновниками банку на накопичувальному рахунку в повному розмірі.

Визначити, чи має право територіальне управління НБУ підтримати відповідне клопотання засновників про державну реєстрацію банку.

Завдання 7

На основі публікацій у “Віснику НБУ” за два попередні роки дослідити зміни структури зобов’язань та активів банків України, структури їх доходів і витрат. Проаналізувати діяльність банків України за два роки і зробити висновок.

Тести

1. Фундаментальна роль комерційних банків у ринковій економіці полягає в такому:

- а) залученні тимчасово вільних грошових коштів;
- б) видачі кредитів суб’єктам господарської діяльності;
- в) здійсненні розрахунків між контрагентами;
- г) немає правильної відповіді.

2. В Україні можуть функціонувати такі види банківських об’єднань:

- а) філіал;
- б) банківська холдингова група;
- в) представництво;
- г) дочірній банк;
- д) відділення;
- е) банківська корпорація;
- є) фінансова холдингова група;
- ж) немає правильної відповіді.

3. Іпотечному банку для виконання основних функцій необхідно здійснити такі операції:

- а) випуск цінних паперів;
- б) кредитування торгівлі;
- в) кредитування під заставу товарно-матеріальних цінностей;
- г) фінансування експортно-імпортних операцій;
- д) залучення депозитів;
- е) кредитування під заставу нерухомості;
- є) розрахунково-касове обслуговування.

4. До спеціалізованих банків належать:

- а) універсальні;
- б) ощадні;
- в) центральні;
- г) іпотечні;
- д) комерційні.

5. Комерційні банки в Україні можуть створюватися у формах:

- а) акціонерного товариства відкритого типу;
- б) акціонерного товариства закритого типу;
- в) товариства з додатковою відповідальністю;
- г) повного товариства;
- д) товариства з обмеженою відповідальністю;
- е) приватних банків;
- є) кооперативних банків.

6. Комерційні банки набувають статусу юридичної особи з моменту:

- а) оплати статутного капіталу;
- б) підписання статутних документів;
- в) виконання першої операції;
- г) реєстрації в НБУ.

7. Засновниками банку не можуть бути:

- а) приватні підприємці;
- б) промислові концерни;
- в) громадські фонди;
- г) зарубіжні банки.

8. Статутний капітал банку може формуватись у формі:

- а) нематеріальних активів;
- б) транспортних засобів;
- в) грошових коштів;
- г) цінних паперів;
- д) приміщень для розміщення банку.

9. При формуванні статутного фонду комерційного банку забороняється використовувати такі засоби:

- а) бюджетні;
- б) кредитні;
- в) власні;
- г) узяті під заставу.

10. Для комерційних банків (без участі іноземного капіталу) встановлено такий мінімальний розмір статутного капіталу:

- а) 750 тис. дол. США;
- б) 1 млн дол. США;
- в) 10 млн євро;
- г) 10 млн грн.

11. Організаційна структура управління комерційним банком залежить від таких чинників:

- а) кількості ліцензованих операцій;
- б) розміру капіталу банку;
- в) визначається НБУ при створенні банку;
- г) кількості працівників банку.

12. Комерційні банки можуть функціонувати в такій сфері діяльності:

- а) торгівлі;
- б) страхуванні;
- в) фінансах;
- г) виробництві.

13. Дирекція комерційного банку – це:

- а) банківська установа, яка є юридичною особою, може здійснювати всі види банківських операцій за наявності відповідної ліцензії;
- б) філіал банку, який діє від власного імені та фінансує свою діяльність за власний рахунок;
- в) банківська установа, що є юридичною особою, понад 50 % статутного капіталу якого належить головному банку;
- г) банківська установа, що не є юридичною особою, виконує банківські операції в межах ліцензії головного банку і на яку покладено управління іншими філіалами.

14. Зазначити, чи може статутний капітал комерційного банку формуватися за рахунок коштів в іноземній валюті:

- а) може;
- б) не може;
- в) може учасником-нерезидентом.

15. Основним завданням банківської системи є сприяння:

- а) приватизації у сучасному господарстві;
- б) правовій базі для розвитку;
- в) стабілізації грошово-кредитної системи;
- г) правильної відповіді немає.

16. На розвиток банківської системи впливає:

- а) політика Національного банку України;
- б) загальний стан економіки держави;
- в) державна політика;
- г) усі відповіді правильні.

17. Банк — це юридична особа, яка має виключне право на підставі ліцензії Національного банку України здійснювати в сукупності такі операції:

- а) залучення у вклади грошових коштів фізичних і юридичних осіб;
- б) розміщення зазначених коштів від власного імені, на власних умовах та на власний ризик;
- в) відкриття і ведення банківських рахунків фізичних та юридичних осіб;
- г) усі відповіді правильні.

18. Банки в Україні за обсягом здійснюваних операцій можуть функціонувати як:

- а) універсальні або спеціалізовані;
- б) лише універсальні;
- в) філіальні;
- г) регіональні.

19. Учасниками банку, створеного в Україні, можуть бути:

- а) юридичні та фізичні особи;
- б) резиденти та нерезиденти;
- в) держава в особі Кабінету міністрів України або уповноважених ним органів;
- г) усі відповіді правильні.

20. Банк з іноземним капіталом — це банк, в якому частка капіталу, що належить:

- а) хоча б одному нерезиденту, перевищує 10 %;
- б) одному нерезиденту;
- в) хоча б одному нерезиденту, менша від 10 %;
- г) хоча б одному нерезиденту, перевищує 20 %.

21. Філія банку — це:

- а) відокремлений структурний підрозділ банку, що має статус юридичної особи і здійснює банківську діяльність від імені банку;
- б) територіально відокремлений структурний підрозділ банку, що не здійснює банківську діяльність;
- в) відокремлений підрозділ банку, що не має статусу юридичної особи і здійснює банківську діяльність від імені банку;
- г) невідокремлений структурний підрозділ банку, що здійснює банківську діяльність.

22. Банк визначає напрями своєї діяльності та спеціалізацію за видами операцій:

- а) за вказівками НБУ;
- б) самостійно;
- в) за вказівками інших банків;
- г) за вказівками Правління НБУ.

23. Банківська ліцензія – це документ:

- а) який видається Національним банком України в певному порядку і на певних умовах;
- б) на підставі якого банки мають право здійснювати банківську діяльність;
- в) який надається для здійснення певних банківських операцій;
- г) усі відповіді правильні.

24. Банк набуває статусу спеціалізованого за такої умови:

- а) понад 50 % його активів є активами одного типу;
- б) понад 30 % його активів є активами одного типу;
- в) понад 55 % його активів є активами одного типу;
- г) понад 60 % його активів є активами одного типу.

25. Комерційні банки виконують такі операції:

- а) емісію готівки;
- б) страхування закладеного майна;
- в) кредитування населення;
- г) правильної відповіді немає.

26. До пасивних операцій комерційного банку належать:

- а) операції з вкладення банківських ресурсів у грошові кошти в готівковій і безготівковій формах з метою підтримання ліквідності банку;
- б) касові операції з приймання та видачі готівки;
- в) операції із залучення тимчасово вільних коштів юридичних і фізичних осіб на поточні, бюджетні, депозитні рахунки;
- г) фондові операції з купівлі-продажу цінних паперів.

27. Операційний час – це:

- а) регламентований внутрішнім режимом роботи банківської установи час роботи з клієнтами (у межах операційного дня), особливість якого полягає в тому, що всі розрахункові документи, прийняті банківською установою протягом цього часу, мають бути виконані (опрацьовані, передані до банку одержувача

- (платника), оформлені бухгалтерськими проведеннями за відповідними рахунками) у той самий робочий день;
- б) частина робочого дня банківської установи, регламентована внутрішнім режимом її роботи, у межах якої банківська установа має змогу передати, опрацювати та приймати розрахункові документи в електронному вигляді;
 - в) система бухгалтерських обмежень, що встановлюються комерційним банком на розрахункові операції філії в СЕП, а також на розрахункові та інші банківські операції філій у САБ комерційного банку (філії).
 - г) правильної відповіді немає.

28. Банки формують ресурси при здійсненні таких видів операцій:

- а) активних;
- б) пасивних;
- в) комісійно-посередницьких.

29. Ліцензію на залучення коштів населення на вклади банки можуть отримати за умови:

- а) беззбиткової діяльності протягом 2 років;
- б) терміну діяльності не менше одного року;
- в) терміну діяльності не менше 2 років;
- г) наявності зареєстрованого і фактично сплаченого статутного капіталу в сумі, еквівалентній 3 млн євро;
- д) наявності зареєстрованого і фактично сплаченого статутного капіталу в сумі, еквівалентній 2 млн євро.

Література [1; 3; 27; 30–33; 41; 52; 55–58; 60; 61; 88; 89; 91]

Тема 2. Формування ресурсів комерційного банку

Економічна характеристика ресурсів банку. Склад, структура ресурсів банку. Особливості формування власних банківських коштів. Принципи формування власного капіталу та його значення. Способи збільшення статутного капіталу банку.

Вклади і депозити як важливе джерело банківських ресурсів. Види залучених (депозитних) коштів банку: депозити (вклади) до запитання, термінові або строкові, умовні. Поняття про прості та складні відсотки, порядок їх нарахування. Чинники відсоткової ставки. Структура депозитного договору, порядок його укладення. Методи страхування вкладних операцій.

Запозичені кошти комерційного банку. Кредити, отримані в інших банках, у тому числі в НБУ. Умови отримання міжбанківських кредитів. Види та порядок отримання кредитів НБУ. Макроекономічні умови формування запозичених коштів банку.

Управління ресурсами банків, взаємозв'язок з прибутковістю і ліквідністю банку.

Питання для самостійного опрацювання

1. Формування ресурсів банку шляхом емісії цінних паперів.
2. Управління банківськими ресурсами.
3. Формування ресурсів банку за рахунок емісії цінних паперів.
4. Фонд гарантування вкладів фізичних осіб.
5. Система гарантування вкладів фізичних осіб.

Теми рефератів

1. Власний капітал банку: значення та функції.
2. Ресурси банків та їх класифікація.
3. Система гарантування вкладів фізичних осіб.
4. Запозичення коштів як напрям формування ресурсів комерційного банку.
5. Порядок формування банківських ресурсів шляхом емісії боргових цінних паперів.

Практичні завдання для самостійної роботи

Завдання 1

1. Визначити наявні банківські ресурси на 01 січня 200 _ р.

2. Зробити висновок про забезпеченість банку ресурсами.

Основні показники діяльності банку станом на 01.01.200 _ р. наведені в таблиці.

№ пор.	Показник	Значення за варіантами		
		1	2	3
1	2	3	4	5
1	Сплачений зареєстрований статутний капітал	8000	7000	6000
2	Резервний фонд	1300	550	300
3	Загальні резерви	900	800	600
4	Додатковий капітал	480	320	190
5	Кошти на рахунках підприємств	9000	8500	7200
1	2	3	4	5

6	Кредити, отримані від інших банків	140	100	80
7	Кредити, отримані від міжнародних організацій	600	500	120
8	Вклади фізичних осіб:			
	а) строкові	4500	2800	1600
	б) до запитання	100	50	190
9	Заборгованість за кредитами	12500	14300	11690

Завдання 2

При відкритті депозитного рахунка фізичною особою 14 березня 200 _ р. було покладено в банк 15000 грн; 10 квітня було довнесено 1500 грн. Депозитний вклад строковий на термін 5 місяців з виплатою відсотків наприкінці терміну за ставкою 15 % річних.

Визначити загальну суму, яку одержить вкладник при закритті рахунка.

Як зміниться ця сума, якщо фізична особа закриває рахунок 30 квітня, а в договорі при достроковому закритті рахунка передбачено зменшення депозитної ставки вдвічі?

Зазначити можливі причини закриття рахунка та розкрити зміст цієї процедури.

Завдання 3

З метою нарощення власного капіталу комерційний банк “Альфа” бажає залучити кошти на умовах субординованого боргу. Банк одержав чотири пропозиції:

- ПП “Мотор” (юридична особа – резидент) пропонує 400 тис. грн на 6 років під 5 % річних;
- п. Володарський В. І. (фізична особа) пропонує 90 тис. дол. на 5 років;
- ВАТ “Західпром” (юридична особа – резидент) – 540 тис. грн на 7 років під 7 % річних;
- фірма “Рута ЛТД” (юридична особа – нерезидент) – 200 тис. дол. на 4 роки під 8 % річних.

Розглянути заявки інвесторів та визначити ті, що відповідають вимогам залучення коштів на умовах субординованого боргу. Відповідь обґрунтувати.

За вибраною заявкою скласти угоду про залучення коштів.

Скласти таблицю-графік “амортизації” коштів, залучених до капіталу 2-го рівня, враховуючи, що угоду укладено 03.02.06.

Завдання 4

Акціонерне товариство “Онiкс” звернулося до АКБ “Гермес” з проханням відкрити депозитний рахунок разом із поточним рахунком, який розміщується в цьому ж банку, на суму 5 млн грн на 9 місяців. Ставка – 16 % річних.

Перелічити документи, на підставі яких відкрито депозитний рахунок.

Визначити розмір нарахованих і сплачених у кінці терміну відсотків за депозитом, враховуючи, що відсотки нараховуються щоквартально та капіталізуються.

Зазначити, якою буде кінцева виплата при достроковому вилученні вкладу (за 4 місяці) клієнтом, якщо банк застосує штрафну санкцію у вигляді зниження відсоткової ставки вдвічі.

Скласти схему руху коштів за рахунками АТ “Онiкс”, якщо це товариство має лише один поточний рахунок у національній валюті.

Завдання 5

Річний балансовий звіт на 1 січня поточного року комерційного банку “Бета” містить таку інформацію про склад активів і пасивів банку.

Річний балансовий звіт комерційного банку “Бета” станом на 1 січня поточного року

Стаття балансу	Сума, тис. грн.
1	2
АКТИВИ	
Каса та кореспондентський рахунок у НБУ	4731,596
Кореспондентські рахунки в інших банках	2960,829
Кредити, надані клієнтам	18386,547
Депозити та кредити в інших банках	29221,434
Цінні папери і портфелі банку до погашення	280,8
Основні засоби та нематеріальні активи	1251,735
Дебітори банку	18343,226
Інші активи	6277,887
Разом активів	81454,054
ПАСИВИ	
Статутний капітал	23000
Резервний фонд	304,406
Інші фонди	2401,035

1	2
Кореспондентські рахунки інших банків	1,253
Поточні та інші рахунки клієнтів	10132,274
Депозити юридичних осіб	4322,882
Кошти за операціями РЕПО	1509,718
Вклади громадян	8761,274
Депозитні сертифікати, емітовані банком	217,38
Векселя, емітовані банком	6872,666
Депозити та кредити банків	23118,675
Кредитори банку	46,653
Інші пасиви	362,664
Фінансовий результат	403,174
Разом пасивів	81454,054

Згрупувати ресурси банку, виокремивши власний капітал, залучені та інші ресурси.

Визначити структуру ресурсів і банківських вкладень за звітну дату. Зробити відповідні висновки.

Завдання 6

Залучено грошові кошти на тримісячний вклад у сумі 12 тис. грн під 14 % річних із щомісячним нарахуванням складних відсотків.

Визначити загальний розмір вкладу на кінець періоду.

Завдання 7

Банк пропонує депозити двох видів: “Пасхальний” зі щомісячним нарахуванням складних відсотків (16 %) і “Пенсійний” зі щодакним нарахуванням простих відсотків (15,5 %). Депозити прийнято терміном на один рік.

Визначити прийнятніший варіант для вкладника.

Завдання 8

Статутний капітал банку становить 15 млн грн, сформований за рахунок грошових внесків акціонерів 12 млн грн і передання приміщення банку на суму 3 млн грн. Частки внесків акціонерів до статутного капіталу становлять: МП “Евіс” – 15 %, підприємства “Швейна фабрика” – 25 %.

Зазначити, чи були порушення при формуванні статутного капіталу, і якщо були, то які.

Завдання 9

ТОВ “Ніка” звернулося до комерційного банку “Демос” із проханням відкрити депозитний рахунок нарівні з поточним рахунком, який так само розміщується в цьому банку, на суму 300 тис. грн терміном на 6 місяців. Ставка за шестимісячними депозитами в банку – 18 % річних.

Перелічити та охарактеризувати документи, на підставі яких буде відкрито депозитний рахунок ТОВ “Ніка”.

Визначити суму відсоткового платежу за депозитним внеском наприкінці терміну при застосуванні банком методики нарахування: складних відсотків; простих відсотків.

Завдання 10

На депозитний рахунок фірма “Атланта” у банку “Авангард” відповідно до депозитного договору повинна щорічно вносити 50000 тис. грн протягом 5 років. Відсотки щодо депозитного рахунка нараховуються за ставкою 18 % річних за умови нарахування складних відсотків.

Визначити відсотки, які фірма “Атланта” одержуватиме у кінці та на початку року протягом 5 років.

Зазначити, які пільги може надавати банк клієнту в разі довгострокового зберігання коштів на депозитному рахунку.

Завдання 11

Ставка в банку на термінові вклади, яка на початку року становила 15 % річних, за півроку була скорочена до 12 %, а за 3 місяці – до 10 % річних.

Визначити відсотки, які були нараховані за рік на вклад у розмірі 20 тис. грн.

Завдання 12

Вкладник, який вирішив внести на депозит 1862 грн, хоче накопичити через рік не менше 2000 грн.

Визначити просту ставку відсотків, на основі якої він може вибрати необхідний банк.

Завдання 13

Вклад у розмірі 238 тис. грн було внесено до банку 20.10.05 за ставкою 14 % річних. При запитанні вкладу 05.05.06 вкладнику було нараховано відсотки в розмірі 15390,65 грн.

Визначити практику нарахування відсотків, яку використовує банк.

Завдання 14

Фізична особа 10.10.06 внесла до банку вклад у розмірі 200 грн за ставкою 13 % річних. З 01.12.06 банк підвищив ставку за вкладом до 15 % річних, а з 01.02.07 знову знизив її до 13 % річних. Рахунок було закрито 15.03.07.

Визначити нараховані відсотки при застосуванні англійської практики їх нарахування.

Завдання 15

Статутний капітал банку на 01.04.05 – 55 млн грн.

Прибуток попередніх років – 2,5 млн грн.

Прибуток поточного року – 0,5 млн грн.

У січні 2003 р. банком залучено кошти на умовах субординованого боргу в сумі 1 млн грн терміном до 01.02.10.

Сума недосформованих резервів на 01.04.05 становила 0,1 млн грн.

Визначити суму субординованого боргу, що входить у розрахунок капіталу банку, а також розмір регулятивного капіталу банку.

Завдання 16

Банк пропонує юридичним особам такі види депозитів:

- терміном 6 місяців на умовах щоквартального нарахування складних відсотків за ставкою 16 % річних;
- терміном 6 місяців на умовах щомісячного нарахування складних відсотків за ставкою 16 % річних.

Обґрунтувати, який із видів депозитів найприйнятніший для вкладника щодо прибутковості.

Завдання 17

Банк 21.10.04 прийняв від Петренко Ольги Іванівни початковий внесок у розмірі 1500 грн на вклад до запитання.

Видано 12.02.05 частину вкладу в сумі 1000 грн.

Прийнято 27.09.05 додатковий внесок у сумі 500 грн.

Вкладник 10.05.06 отримав усю суму вкладу.

Розрахувати суму, яку отримає вкладник при закритті рахунка на вимогу, якщо банк нараховує відсотки в розмірі 3 % річних.

Завдання 18

Банк випустив депозитні сертифікати номіналом 1000 грн на термін 6 місяців із нарахуванням 12 % річних.

Визначити нараховані відсотки, які сплатить банк власнику депозитного сертифіката після встановленого терміну.

Завдання 19

За даними таблиці визначити розмір регулятивного капіталу банку, філії якого розміщені на території України.

Стаття	Сума, млн грн.
Статутний капітал	18,2
Розкриті резерви	4,1
У тому числі резерви під активні операції	2,5
Інші резерви	3
Субординований борг	4,7
Прибуток поточного року	4,9
Збитки минулих років	2,2
Нематеріальні активи	1,7
Капітальні вкладення в матеріальні активи	0,6
Вкладення в цінні папери	0,3
Субординований борг в інших банках	2,65

Валютний курс – 6,6 грн за 1 євро.

Чи відповідає розмір регулятивного капіталу цього банку діючим нормативам капіталу?

Завдання 20

Стан ресурсів банку характеризується даними, наведеними в таблиці.

Показник	Значення за варіантами	
	1	2
1	2	3
Прибуток банку	26	15
Фонди банку	60	50
Кошти на рахунках підприємств	79	95
Вклади громадян	40	70
Кошти, одержані від інших банків	145	180

1	2	3
Інші пасиви	24	16
Короткострокові кредити	180	182,5
Довгострокові кредити	90	16
Відвернення за рахунок прибутку	30	26
Кредити іншим банкам	60	40
Каса	2	35
Інші активи	60	90

Визначити розмір надлишку або нестачі банківських ресурсів для здійснення активних операцій. Яких заходів повинен вжити банк?

Тести

1. Засобом формування статутного капіталу банку можуть бути:

- а) нематеріальні активи;
- б) транспортні засоби;
- в) грошові кошти;
- г) цінні папери.

2. Регулятивний капітал банку складається з:

- а) статутного та резервного капіталу;
- б) основного та субординованого капіталу;
- в) основного та додаткового капіталу.

3. Депозитні відносини між банком і фізичною особою – нерезидентом не можуть бути оформлені:

- а) ощадною книжкою на пред'явника;
- б) платіжною карткою;
- в) ощадним сертифікатом;
- г) договором.

4. Згідно із законодавством України банки (ВАТ) мають право здійснювати відкриту підписку на акції впродовж такого терміну:

- а) 3 місяців;
- б) 12 місяців;
- в) 9 місяців;
- г) 6 місяців.

5. Загальні резерви, що створюються під невизначений ризик при здійсненні банківських операцій, належать до капіталу такого рівня:

- а) 1-го;
- б) 2-го;
- в) 3-го.

6. Банк набуває статусу спеціалізованого ощадного, якщо вклади фізичних осіб становлять:

- а) понад 35 % пасивів банку;
- б) понад 50 % пасивів банку;
- в) 100 % пасивів банку.

7. Мінімальна сума залучених коштів на умовах субординованого боргу для їх урахування в розрахунок капіталу банку становить:

- а) 10 тис. грн;
- б) 100 тис. грн;
- в) 50 тис. грн.

8. Комерційний банк може отримувати депозити шляхом:

- а) залученням у вигляді готівки або чека;
- б) видачі позики;
- в) здійснення операцій на відкритому ринку;
- г) усі відповіді правильні;
- д) немає правильної відповіді.

9. Зняття коштів з депозиту на вимогу може здійснюватись:

- а) готівкою;
- б) чеками;
- в) переказом;
- г) безготівково та готівкою.

10. Грошові кошти, які можуть бути використані власником рахунка без попереднього повідомлення, становлять:

- а) вклад до запитання;
- б) строковий вклад;
- в) депозитний (ощадний) сертифікат.

11. У практиці українських банків відсотки нараховуються так:

- а) точні зі звичайною кількістю днів;
- б) точні з точною кількістю днів;
- в) звичайні зі звичайною кількістю днів.

12. Принципова відмінність між простими та складними відсотками полягає в такому:

- а) використовуються різні відсоткові ставки;

- б) використовується точна або приблизна кількість днів у періоді нарахування;
- в) при нарахуванні простих відсотків база їх нарахування постійна і змінюється при нарахуванні складних відсотків;
- г) при нарахуванні простих відсотків вони нараховуються раз на рік, а при нарахуванні складних — кілька разів на рік.

13. До складу ресурсів, що підлягають управлінню, входять:

- а) строкові депозити;
- б) кредиторська заборгованість;
- в) вклади на вимогу;
- г) МБК;
- д) залишки на кореспондентських рахунках.

14. Банк зарахує відсотки за депозитом юридичної особи після завершення його терміну на такий рахунок:

- а) депозитний;
- б) поточний;
- в) позичковий;
- г) поточний або виплачує готівкою;
- д) будь-який, вказаний клієнтом.

15. При зарахуванні грошових коштів на депозитний рахунок відсотки нараховуються:

- а) у той же день;
- б) наступного дня;
- в) у той же день, якщо вклад був зроблений на початку операційного дня і в наступний — якщо наприкінці;
- г) за згодою клієнта з банком.

16. До недоліків депозитів на вимогу для банків належать:

- а) певний термін вилучення коштів із рахунка;
- б) відсутність виплати відсотків за рахунком (або низькі відсотки);
- в) невизначений термін вилучення коштів із рахунка.

17. Додати ключове слово у твердження:

- а) якщо термін фінансової операції не перевищує рік, банку бажано використовувати нарахування відсотків за вкладом за схемою _____ %;
- б) зі збільшенням частоти нарахування складних відсотків за вкладом розмір нарахованих відсотків _____ .

18. Емісійний дохід враховується банком у складі:

- а) поточних доходів банку;
- б) основного капіталу;
- в) додаткового капіталу;
- г) доходів майбутніх періодів.

19. Привілейовані акції у статутному капіталі комерційного банку не можуть перевищувати:

- а) 20 %;
- б) 10 %;
- в) 25 %;
- г) 5 %.

20. До прямих методів регулювання депозитних операцій комерційних банків належать:

- а) обов'язкове резервування;
- б) облікова політика;
- в) ліцензування;
- г) операції на відкритому ринку;
- д) встановлення економічних нормативів.

21. Операції РЕПО – це:

- а) згода про збереження цінних паперів;
- б) згода про купівлю цінних паперів зі зворотним викупом за раніше встановленою ціною;
- в) договір купівлі-продажу цінних паперів;
- г) згода про викуп цінних паперів із зворотним викупом за ціною, що склалася на день завершення угоди.

22. Капітал банку – це:

- а) залишкова вартість активів банку після вирахування всіх його зобов'язань;
- б) залишкова вартість пасивів банку після вирахування всіх його зобов'язань;
- в) залишкова вартість активів банку;

- г) залишкова вартість пасивів банку;
- д) залучені кошти банку.

23. Захисна функція власного капіталу банку полягає в такому:

- а) фінансовому забезпеченні поточної діяльності банку;
- б) впливу регулюючих органів на діяльність банку;
- в) забезпеченні захисту інтересів вкладників;
- г) усі відповіді правильні.

24. До власних ресурсів банку належать:

- а) нерозподілений прибуток банку;
- б) випуск акцій;
- в) внески населення;
- г) бюджетні кошти на рахунках банку.

25. Витрати фінансової установи на початку її діяльності покриваються за рахунок:

- а) міжбанківського кредиту;
- б) статутного фонду;
- в) резервного фонду;
- г) правильної відповіді немає.

26. Ставки рефінансування Національного банку України — це:

- а) виражена у відсотках плата за кредити, що надаються комерційним банкам, яка встановлюється Національним банком України з метою впливу на грошовий оборот і кредитування, облікова та ломбардна відсоткові ставки;
- б) виражена у відсотках плата, що береться Національним банком України за рефінансування комерційних банків шляхом купівлі векселів до настання терміну платежу за ними і утримується з номінальної суми векселя;
- в) найнижча серед ставок рефінансування;
- г) орієнтир ціни на гроші.

27. До депозитних коштів, що розміщені в певному банку банком-контрагентом, належать:

- а) запозичені;
- б) залучені;
- в) власні.

28. Ощадний (депозитний) сертифікат — це:

- а) письмове свідоцтво банку про депонування коштів;
- б) посвідчення права вкладника або його правонаступника на отримання суми депозиту та відсотків за ним після завершення встановленого терміну;
- в) цінний папір;
- г) усі відповіді правильні.

29. Ставка за субординованим боргом у національній валюті:

- а) визначається НБУ;
- б) дорівнює середній ставці на кредитному ринку;
- в) не може перевищувати облікову ставку НБУ.

30. Загальний розмір додаткового капіталу банку повинен становити:

- а) не більше 100 % основного капіталу;
- б) не більше 50 % субординованого капіталу;
- в) не менше 10 % власного капіталу.

Література [1; 19; 34; 39–41; 45; 52; 53; 55–59; 61; 88; 89; 91; 95]

Тема 3. Розрахунково-касові операції банків

Платіжний оборот і його структура. Принципи організації платіжної системи, готівкових і безготівкових розрахунків. Способи, види та форми безготівкових розрахунків. Правила їх здійснення. Документообіг.

Відкриття рахунків у банку. Поточні рахунки: документація для відкриття та умови, перелік операцій. Бюджетні рахунки. Депозитні рахунки в національній валюті: порядок відкриття та використання. Особливість відкриття рахунків в іноземній валюті. Обслуговування і закриття рахунків.

Порядок розрахунків за товарними і нетоварними операціями. Класифікація платіжних інструментів. Види і порядок оформлення розрахункових і платіжних документів. Форми та схеми безготівкових розрахункових та платіжних документів: платіжні доручення; платіжні вимоги-доручення; чеки; акредитиви.

Порядок надання клієнтам банку розрахункових послуг. Сфера застосування, переваги та недоліки окремих форм безготівкових розрахунків і способів платежу.

Міжбанківські розрахунки та їх забезпечення. Принципи і структура СЕП. Функції РРП і ЦРП. Кореспондентські відносини банків.

Платіжні картки: призначення та види, вигоди застосування.

Організація готівкових розрахунків суб'єктів господарювання. Кругообіг готівки. Організація надходження грошей до кас комерційних банків. Касові послуги комерційних банків. Прогнозування обороту готівки в банках. Касова дисципліна і контроль за її дотриманням.

Питання для самостійного опрацювання

1. Порядок інкасування грошової виручки підприємств та організацій.
2. Підкріплення операційної каси банку.
3. Сутність платіжної системи.
4. Система “клієнт — банк”.
5. Відповідальність банку за здійснення розрахунків.

Теми рефератів

1. Порядок визначення платіжності банкнот і монет.
2. Особливості транспортування грошової виручки через службу інкасації банку.
3. Характеристика платіжних систем, що використовуються в Україні для забезпечення розрахунків на її території та за межами.
4. Форми безготівкових розрахунків.
5. Особливості міжбанківських розрахунків.
6. Проблеми емісії банкнот в Україні та шляхи їх вирішення.
7. Особливості емісії банкнот у зарубіжних країнах.
8. Історія виникнення та запровадження пластикових карток.

Практичні завдання для самостійної роботи

Завдання 1

Меблева фабрика 8 квітня звернулась до АКБ “Дніпро” у Києві із заявами про відкриття акредитивів:

- № 1 — для розрахунків із Волинським ліспромгоспом на суму 850 тис. грн, банк якого розташований у Луцьку;
- № 2 — для розрахунків із Херсонським бавовняним комбінатом на суму 200 тис. грн;
- № 3 — для розрахунків із Донецькою торговельною базою на суму 60 тис. грн.

У договорах між заявником і бенефіціаром передбачається, що виставляються безвідкличні акредитиви з депонуванням коштів у виконуючих банках.

АКБ “Дніпро”, перевіряючи заяви про відкриття акредитивів, встановив, що в заявах № 1 і 2 немає вказівок про те, що акредитиви безвідкличні, а в акредитивній заяві № 3 зазначено, що він відкличний. На поточному рахунку меблевої фабрики станом на 8 квітня розміщувалось 900 тис. грн; претензій до поточного рахунка не було. Нормативний термін проходження документів спецв’язком між банком-емітентом і виконуючим банками — 4 дні.

Розкрити сутність видів акредитивів, наведених в умові завдання, і зазначити терміни дії акредитивів.

Які дії повинен здійснити банк “Дніпро” із заявами меблевої фабрики?

Які записи за рахунками має зробити банк?

Чи дозволено виставляти акредитив за рахунок власних коштів і банківського кредиту одночасно?

Завдання 2

До Луцького банку “Полісся” 15 квітня надійшли такі акредитивні заяви:

- № 1 — від деревообробного комбінату з Києва на суму 100 тис. грн для розрахунків із лісгоспом за деревину. Акредитив безвідкличний, із депонуванням коштів у виконуючому банку; умовою використання акредитиву є заборона його часткового використання постачальником;
- № 13 — від будівельно-монтажного управління з Полтави для розрахунків із цементним заводом на суму 80 тис. грн. Акредитив відкличний, непокритий;
- № 20 — від Сумського заводу на адресу заводу “Луцьккабель” для розрахунків за кабельну продукцію. Акредитив безвідкличний, із покриттям у виконуючому банку, платежі за акредитивом проти залізничних квитанцій без акценту уповноваженої особи покупця, сума акредитиву — 115 тис. грн.

До банку “Полісся” 17 квітня надійшли від постачальників реєстри таких документів:

- від цементного заводу про відвантаження цементу на суму 60 тис. грн з повідомленням про відмову цементного заводу від подальшого використання акредитиву;

- від заводу “Луцьккабель” про відвантаження продукції Сумському заводу на суму 115 тис. грн. На реєстрах рахунків, які надав банку завод, були зроблені акцептовані написи уповноваженої особи заявника акредитиву.

Розкрити зміст дій банку “Полісся” у Луцьку при одержанні заяв про виставлення акредитивів від банків-емітентів.

Зазначити, які дії повинен здійснити виконуючий банк, одержавши від постачальників реєстри документів і транспортні документи, а також з невикористаним залишком акредитиву після завершення його терміну або в разі відмови постачальника від подальшого використання акредитиву.

Визначити переваги та недоліки акредитивної форми розрахунків для банків і клієнтів.

Завдання 3

Комерційний банк “Кріс” 9 грудня видав кошти:

- АТ “Прогрес” — 8,5 тис. грн для виплати заробітної плати;
- АТ “Київ-Млин” — 4 тис. грн для закупівлі пшениці;
- взуттєвій фабриці № 1 — 1 тис. грн на господарські витрати;
- економісту банку Захарчуку Т. В. — 100 грн як аванс на витрати з відрядження.

Якими документами оформлюються видаткові касові операції?

Зазначити порядок документообігу при видачі грошей з каси банку.

Який контроль при сплаті грошових чеків здійснюють економіст обліково-операційного відділу, контролер і касир банку?

Зазначити особливості здійснення видаткової операції для фізичних і юридичних осіб.

Які дії повинен здійснити клієнт у разі нестачі виданих коштів з вини банку?

Завдання 4

Фабрика “Ласунчик” подала до комерційного банку “Віват” заяву на видачу лімітованої чекової книжки та платіжні доручення на перерахування суми ліміту 40 тис. грн і плати за бланк чекової книжки 20 грн.

До КБ “Віват” 4 квітня поточного року надійшов чек від цукрового заводу, виписаний фабрикою “Ласунчик” 20 березня поточного року.

Чи прийме банк чек до оплати?

Дослідити процедуру видачі коштів за чековою книжкою.

Завдання 5

Клієнти банку звернулися до працівника банку, щоб він з огляду на специфіку їх діяльності запропонував їм одну з форм безготівкових розрахунків або спосіб платежу:

- швейна фірма “Маяк” — із текстильною фабрикою за фактично відвантаженою тканину;
- молокозавод — зі спеціалізованим магазином “Молоко” за постачання молочної продукції;
- меблева фірма “Карпати” — із розташованими в іншій місцевості лісгоспами, з якими фірма має разові господарські зв'язки з лісопродукції;
- фірма “Весна” — із бюджетом за внесками до нього сум податків, зборів, інших обов'язкових платежів;
- домобудівний комбінат — із металобазою для завершення розрахунків за актом звірки взаємної заборгованості підприємств.

Зазначити, які форми розрахунків або спосіб платежу доцільно використовувати в кожному конкретному випадку і чому.

Завдання 6

До банку 24 грудня п. р. звернулася громадянка України Борисенко Оксана Борисівна з проханням відкрити картковий рахунок для зарахування заробітної плати.

Пояснити порядок оформлення карткового рахунка.

Завдання 7

До банку “Галичина” звернувся Петренко Ігор Григорович, на рахунок якого не надійшла сума перерахованої заробітної плати, хоча всі документи оформлені. Перевіркою з'ясовано, що сума випадково зарахована на рахунок іншого вкладника.

Зазначити дії працівника банку в цьому випадку.

Завдання 8

Заповнити бланки документів:

- ТОВ “Приморське”, яке обслуговується в Керченському відділенні УСБ, 20.01.05 уклало договір № 16 із приватною фірмою “Продсервіс” на поставку рибних консервів на суму 1482,25 грн у порядку попередньої оплати. Фірма “Продсервіс” має поточний рахунок в АКБ “Віват” Харкова № 26004652386942, МФО 351533, ідентифікаційний код 29664488; МФО УСБ — 328,

поточний рахунок 2600468153, ідентифікаційний номер — 14117333 (платіжне доручення);

- ТОВ “Медтехніка” повинно заплатити 270 грн за користування гарячою водою “Харківкомунпромводу” за січень 2005 року. Реквізити платника: ідентифікаційний код — 14118966, Ексоцбанк у Харкові; р/р 26004659782311; МФО 651536. Реквізити одержувача: ідентифікаційний код 15669263; АКБ “Кредит форум” у Харкові; р/р 2600990300077; МФО 278104 (вимога-доручення).
- Автобаза № 5, що обслуговується в Подільському УСБ Києва (МФО 322078) бажає відкрити акредитив на користь нафтобази № 3 (код 34567890), що має рахунок у ХОД АК УСБ у Харкові (МФО 351016) на суму 14768 грн для оплати 3 т нафтопродуктів (договір № 7 від 05.02.06) (заява на акредитив).

Тести

1. Банки в Україні відкривають рахунки:

- а) зареєстрованим у встановленому чинним законодавством порядку юридичним особам;
- б) фізичним особам — суб’єктам підприємницької діяльності;
- в) філіям, представництвам, відділенням та іншим відокремленим підрозділам підприємств, виборчим фондам, представництвам юридичних осіб — нерезидентів, зарубіжним інвесторам, фізичним особам на умовах, викладених в Інструкції та договорі між установою банку і власником рахунка;
- г) усі відповіді правильні.

2. Гроші приймаються від клієнтів за такими документами:

- а) грошовими чеками;
- б) заявою на внесення готівки;
- в) видатковими касовими ордерами;
- г) книгою обліку прийнятих і виданих грошей.

3. Якщо клієнт одержує гроші за кількома видатковими документами з різних рахунків, касир видає гроші:

- а) за кожним документом окремо;
- б) за кількома документами одразу;
- в) не видає;
- г) правильної відповіді немає.

4. Якщо гроші не були перелічені одержувачем, не відходячи від каси, у разі виявлення недостачі:

- а) претензії приймаються і сума відшкодовується за рахунок винного;
- б) претензії про відшкодування банком не приймаються;
- в) гроші не відшкодовуються, але керівництво вживає заходів підсилення касової дисципліни;
- г) правильної відповіді немає.

5. Видаткові документи можуть передаватись до каси:

- а) через технічні пристрої;
- б) через завідувача каси;
- в) через особу, яка одержує гроші;
- г) правильної відповіді немає.

6. Прийняті гроші після завершення операційного дня вечірніми касами повинні бути зараховані на відповідні рахунки:

- а) у той же день;
- б) не пізніше наступного робочого дня;
- в) не пізніше кількох наступних днів;
- г) усі відповіді правильні.

7. Прибуткові касові документи, якими оформлюються платежі від фізичних осіб:

- а) можуть не відповідати встановленим формам;
- б) повинні мати чітко встановлену форму;
- в) можуть мати незаповнені реквізити;
- г) правильної відповіді немає.

8. Ключі від грошових сховищ банку не повинні знаходитись:

- а) у охоронця;
- б) у завідувача каси;
- в) у головного бухгалтера;
- г) у керівника банку.

9. Розрахункові документи, що надійшли до банку протягом операційного дня, повинні бути відображені в бухгалтерському обліку банку:

- а) у той же день;
- б) наступного дня виходячи із залишків на початку операційного дня;
- в) виходячи із залишків коштів на кореспондентському рахунку банку, але не пізніше двох днів;

г) виходячи із залишків коштів на кореспондентському рахунку банку, але не пізніше трьох днів.

10. Грошовий оборот – це:

- а) формування і розподіл грошових фондів;
- б) розподіл виручки від реалізації продукції;
- в) визначення сутності грошей в Україні;
- г) виробництво і реалізація продукції;
- д) правильної відповіді немає.

11. Безготівкові розрахунки – це:

- а) розрахунки, які здійснюються готівкою;
- б) розрахунки за бартером;
- в) розрахунки за допомогою чеків;
- г) розрахунки за допомогою записів на рахунках у банках;
- д) правильної відповіді немає.

12. Платіжне доручення – це:

- а) документ, який містить доручення особи, яка видає чек, банку щодо переказу з його рахунка відповідної суми;
- б) письмове боргове зобов'язання, яке дає право вимагати від боржника сплату відповідної суми;
- в) письмове доручення власника рахунка переказати відповідну суму з його рахунка на рахунок одержувача коштів;
- г) комбінований документ, який містить вимогу постачальника і доручення платника;
- д) правильної відповіді немає.

13. Акредитив – це:

- а) форма розрахунків, згідно з якою банк-емітент за дорученням клієнта повинен здійснити виплату третій особі;
- б) розрахунковий документ з дорученням однієї кредитної установи іншій здійснити виплату за рахунок спеціально задепонованих коштів;
- в) розрахунковий документ, який містить доручення особи, яка видає чек, банку щодо здійснення платежу;
- г) розрахунковий документ, який містить вимогу постачальника і довірителя платника;
- д) правильної відповіді немає.

14. Якщо покупець (платник) завчасно депонує кошти для розрахунку з постачальником, такий акредитив вважається:

- а) безвідкличним;

- б) непокритим;
- в) акцептованим;
- г) покритим;
- д) правильної відповіді немає.

15. Непокритий акредитив — це такий:

- а) який не може бути змінений або анульований без згоди постачальника, для якого був відкритий;
- б) який може бути анульований банком-емітентом без попередньої згоди постачальника;
- в) за яким виплати постачальнику гарантує банк;
- г) правильної відповіді немає.

16. Облік поточних надходжень і позичкових зобов'язань здійснюється одночасно за таким рахунком:

- а) контокорентним;
- б) овердрафтом;
- в) кредитною лінією.

17. Зазначити, чи може клієнт банку мати більше двох рахунків у національній валюті для формування статутного капіталу:

- а) може;
- б) не може.

18. Вибір форми безготівкових розрахунків здійснюється:

- а) контрагентами за контрактом;
- б) самостійно підприємством;
- в) банком;
- г) за рішенням торгово-промислової палати.

19. Прийом платіжних доручень до виконання проводиться протягом:

- а) семи календарних днів із дня їх виписування;
- б) п'яти календарних днів із дня їх виписування;
- в) десяти календарних днів із дня їх виписування.

20. Документ, що становить письмово оформлене доручення клієнта установі обслуговуючого банку на перерахування грошових коштів зі свого рахунка, — це:

- а) платіжна вимога-доручення;
- б) платіжне доручення;
- в) розрахунковий чек;
- г) вексель.

21. Розрахунки платіжними дорученнями застосовуються:

- а) у порядку попередньої оплати за поставлені товари і надані послуги;
- б) для завершення розрахунків за актами звірки взаємної заборгованості підприємств;
- в) для здійснення платежів за зовнішньоекономічними контрактами;
- г) для безакцептного списання належних сум грошових коштів.

22. Фізична особа може здійснити перерахування коштів без наявності рахунка в установі банку за допомогою такого розрахункового документа:

- а) пластикової картки;
- б) чека;
- в) платіжного доручення;
- г) гарантійного доручення;
- д) вимоги-доручення;
- е) заяви на переказ готівки.

23. Контроль банку за умовами відвантаження товарів бенефіціаром може передбачати така форма розрахунків:

- а) вексель;
- б) інкасове доручення;
- в) акредитив;
- г) чек.

24. Розрахункові чеки можуть використовуватись юридичними особами з такою метою:

- а) для обміну на готівку;
- б) для безакцептного списання належних грошових коштів;
- в) для здійснення розрахунків за отримані товари;
- г) у порядку попередньої оплати;
- д) для отримання здачі на суму чека готівкою.

25. Гарантована оплата чека забезпечується:

- а) наявністю коштів на кореспондентському рахунку комерційного банку, який видав чекову книжку;
- б) наявністю грошових коштів на поточному рахунку чекодавця;
- в) депонуванням грошових коштів на спеціальному аналітичному рахунку.

26. Готівкова виручка може здаватись в обслуговуючий банк:

- а) підприємством-“самоносом” один раз на тиждень;
- б) підприємством-“самоносом” за потреби;

- в) інкасаторською службою підприємства;
- г) через інкасаторську службу банку;
- д) озброєним нарядом міліції.

27. Для виконання касової роботи в установі банку відкриваються такі каси:

- а) денна і перерахунку;
- б) вечірня і валютна;
- в) приходна і видаткова;
- г) операційна і перерахунку.

28. Для внесення готівки в установу банку клієнтом – юридичною особою оформлюється:

- а) приходний касовий ордер;
- б) меморіальний ордер;
- в) оголошення на внесення готівки;
- г) заява на переказ готівки;
- д) грошовий чек.

29. Вечірня каса банку може здійснювати такі операції:

- а) тільки приходні;
- б) тільки видаткові;
- в) як прибуткові, так і видаткові.

30. Касир банку віддає клієнту таку частку приходного документа:

- а) заяву;
- б) ордер;
- в) квитанцію.

31. Банк-еквайр – це:

- а) електронно-механічний пристрій, що надає змогу утримувачу банківської платіжної картки (БПК) при введенні пін-коду одержувати готівку;
- б) уповноважений банк, який обслуговує картрахунки та видає БПК;
- в) уповноважений банк, який здійснює первинну обробку трансакцій.

32. При укладенні договору на інкасаторське обслуговування клієнт подає установі банку два зразки пломби. На відбитку пломби повинні бути зазначені:

- а) назва та номер рахунка банку, де обслуговується підприємство;

- б) номер поточного рахунка підприємства;
- в) поштовий індекс підприємства;
- г) номер реєстрації підприємства.

33. Наприкінці операційного дня касир прибуткової каси банку сформовані гроші, прибуткові документи та довідку касира здає:

- а) під розписку у книзі обліку прийнятих і виданих грошей завідувачу касою;
- б) на зберігання до грошового сховища;
- в) замикає в сейфі на своєму робочому місці.

34. Якщо підприємство має поточні рахунки в національній та іноземній валюті, то рахунки:

- а) обов'язкового повинні розміщуватись в одній установі банку;
- б) можуть розміщуватись у різних банках;
- в) не можуть існувати одночасно.

35. Дебетна платіжна картка надає право:

- а) фізичній особі — держателю розпоряджатися картрахунками юридичної особи;
- б) розпоряджатися картрахунком у межах залишку коштів на ньому;
- в) здійснювати операції за дебетом картрахунка в межах встановленого банком-емітентом ліміту кредиту;
- г) фізичній особі — утримувачу розпоряджатися власним рахунком.

36. Акредитив, який може бути змінений або анульований тільки за згодою бенефіціара, на користь якого він був відкритий, називається:

- а) депонованим;
- б) непокритим;
- в) відкличним;
- г) безвідкличним.

37. Зазначте, який тип платіжної системи обслуговує платіжні операції на ринку товарів та за роздрібними послугами:

- а) внутрішньобанківська платіжна система;
- б) система масових платежів;
- в) система "клієнт — банк".

38. Касир видавкової каси може отримати гроші:

- а) тільки від завідувача касою;

- б) тільки від касира прибуткової каси;
- в) залежно від обставин: або від касира прибуткової каси, або від завідувача касою.

39. Одержавши видатковий документ, касир банку не зобов'язаний:

- а) перевіряти наявність коштів на рахунку клієнта;
- б) перевіряти наявність і тотожність підписів посадових осіб банку, які мають право дозволяти видачу грошей;
- в) перевіряти посвідчення особи клієнта;
- г) запитувати одержувача про суму грошей, яку він одержує.

40. Якщо грошова виручка проінкасована різними бригадами інкасаторів, вона:

- а) може зберігатися в одному сейфі із зазначенням бригади, що її проінкасувала;
- б) не може зберігатися в одному сейфі.

Література [1; 4; 22–26; 39; 52; 55–58; 61; 72; 88; 89; 91; 93]

Тема 4. Операції банків з вексями

Економічна сутність і функції векселів. Види векселів, особливості їх дії та обігу. Економічні форми векселів. Механізм функціонування векселів в Україні. Видавання і передавання векселів. Реквізити та приналежність векселів. Зміст і форма простих і переказних векселів. Ознаки та сфера обігу простого та переказного векселів. Операції банку з вексями: інкасування, індосамент, аваль, акцепт, інкасо, зберігання, доміляція та ін.

Економічна сутність, види, функції акцепту. Акцептний кредит, його форми, ефективність і ризики. Аваль, його сутність і особливості написання. Механізм авального кредиту. Механізм формування процесу врахування векселів у банках; перевірка юридичної та економічної надійності векся. Розрахунок дисконту.

Економічна сутність застави векселів. Особливості договору застави. Інкасо векселів: сутність і функції. Види і правила здійснення інкасових операцій. Механізм платежу, погашення і опротестування векселів.

Учасники операцій з інкасування векселів. Документообіг і порядок здійснення інкасування векселів. Оплата векся за дорученням клієнта.

Питання для самостійного опрацювання

1. Види векселів, особливості їх дії та обігу.
2. Реквізити та інші атрибути векселів.
3. Порядок функціонування переказних і простих векселів.
4. Механізм платежу, погашення і опротестування векселів.

Теми рефератів

1. Економічна сутність і функції векселів.
2. Характеристика операцій банків із вексялями.
3. Позабалансові операції банків із вексялями.
4. Аваль та авальні операції.
5. Дисконтування векселів.
6. Операції інкасо векселів у банках.

Практичні завдання для самостійної роботи

Завдання 1

Банк урахував вексель на суму 3000 грн за 70 днів до терміну оплати. Проста облікова ставка — 12 %. Кількість днів у році — 360.

Визначити дисконт і вартість векселя при обліку.

Завдання 2

Банк має таку інформацію:

сума переказного векселя — 700 тис. грн;

термін погашення векселя — 10.11;

дата обліку векселя в банку — 29.09;

облікова ставка — 45 %.

Визначити суму дисконту та ціну, за якою враховуватиметься вексель.

Завдання 3

Універсам “Дарниця” 27.03 п. р. розрахувався з торговим об’єднанням “Укрриба” за поставлену продукцію переказним векселем, платником за яким є АТ “Київприлад”. Встановлений на векселі термін виконання акцепту — 27.04 п. р., а термін платежу — 13.05 п. р.

У зв’язку зі зміною ринкової кон’юнктури об’єднанню “Укрриба” терміново потребувалися кошти для поточних розрахунків на 15.04 п. р. Постачальники відмовляються від прийняття зазначеного векселя як оплати. Об’єднання змушено було звернутися до обслуговуючого банку.

Які послуги може надати банк з обслуговування обігу цього векселя?

Скласти схеми документообігу за цими операціями.

Зазначити наслідки неплатоспроможності акцептанта в день погашення векселя.

Завдання 4

Об'єднання “Київобленерго” 26.02 п. р. одержало в оплату своїх послуг переказний вексель на суму 5 тис. грн, який раніше вже був інкасований. Акцептантом за векселем є АТ “Азоввугілля”. Акцепт був здійснений своєчасно та в повному обсязі. Термін погашення векселя настає 04.04 п. р.

Об'єднання 30.03 п. р. звернулося до банку “Альфа” з проханням прийняти вексель на інкасо.

Здійснити економічну експертизу цього векселя.

За якими документами оформлюється інкасова операція?

Скласти схему документообігу.

Зазначити дії банку в разі неодержання платежу за векселем з боку платника.

Завдання 5

Комерційний банк уклав договір авалю з векселедавцем — гірничо-збагачувальним комбінатом. Угодою передбачається, що аваліст несе відповідальність за платіж за простими і переказними доміцільованими векселями терміном не більше 6 місяців від моменту пред'явлення. Аваліст гарантує в разі невиконання (часткового виконання) векселедавцем зобов'язань за такими векселями:

простим на суму 100 тис. дол.,

переказними на суми 85 тис. дол. та 125 тис. дол.

Оплатити на вимогу векселетримача суму неоплачених векселів, пеню в розмірі 6 %, починаючи від дня настання терміну платежу, на суму неоплачених векселів, а також витрати, пов'язані з невиконанням вексельних зобов'язань.

Векселедавець зобов'язується сплатити банку комісійну винагороду за надання авалю в розмірі 1,5 % вексельної суми протягом трьох календарних днів після укладення договору авалю.

Зазначені векселі надійшли до банку 5 квітня. Комісійну винагороду комбінат перерахував банку у вівторок 12 квітня. При настанні терміну платежу векселі на суми 100 та 85 тис. дол. були погашені

векседавцем, а за векселем на суму 125 тис. дол. векселетримачем було здійснено протест щодо неплатежу.

Як слід вирішити банку питання про авалування пред'явлених векселів?

Які записи повинні бути зроблені в банку при укладенні договору авалу?

Як банку слід вирішити питання з векселем на суму 125 тис. дол.?

Чи існує зв'язок між авалем векселів і дотриманням банками встановлених їм економічних нормативів?

Тести

1. До складу кредитних операцій банку з векселем належать:

- а) зобов'язання заплатити за векселем замість платника;
- б) облік векселя;
- в) приймати векселі на інкасо;
- г) рефінансування вексельної операції.

2. Простий вексель складають:

- а) боржник;
- б) кредитор;
- в) банк;
- г) кредитор, боржник і банк.

3. Вексель — це:

- а) боргове зобов'язання;
- б) наказовий фінансовий документ;
- в) абстрактне письмово оформлене боргове зобов'язання законодавчо встановленої форми, в основу якого покладено сукупність економічних і правових відносин комерційного кредиту;
- г) вид іменного цінного паперу.

4. Дієдатним з позицій дотримання форми вексель визнається в такому випадку:

- а) якщо реквізити, вміщені на його лицьовому боці, відповідають вимогам вексельного права;
- б) це фінансовий документ з обов'язковими реквізитами на лицьовому боці та з доданням усіх написів і позначок, вміщених на зворотному боці та алонжі;
- в) якщо у векселі наявні обов'язкові реквізити, що відбивають суттєві сторони документа.

5. Векселедавцем може бути:

- а) особа, яка видала вексель;
- б) особа, яка акцептувала вексельне зобов'язання;
- в) юридична особа, яка має активну і пасивну векселездатність;
- г) будь-яка юридична чи фізична особа, яка видала вексель та не позбавлена прав брати зобов'язання і відповідати за них.

6. Зазначте, чи підлягає ліцензуванню і державній реєстрації видача векселів:

- а) емісія векселів потребує ліцензування та державної реєстрації;
- б) для видачі векселя потрібно опублікувати проспект емісії;
- в) видачу векселя слід затвердити рішенням загальних зборів акціонерів;
- г) контроль за видачею векселів здійснює векселедавець.

7. Підписувати вексельне зобов'язання як векселедавець мають право:

- а) лише векселездатні юридичні та фізичні особи;
- б) підприємці як фізичні особи;
- в) будь-яка юридична особа, яка поставила на векселі відбиток своєї печатки та факсиміле підпису керівника.

8. Акцепт на переказному векселі робиться з метою:

- а) засвідчити безумовну згоду акцептанта повністю і своєчасно виконати всі умови тексту векселя;
- б) засвідчити позначку платника на векселі;
- в) засвідчити факт попереднього пред'явлення векселя до платежу;
- г) покращити інвестиційні можливості векселя.

9. Зазначте наслідки регресного звернення до векселедавця та оплати ним переказного векселя:

- а) він може скористатися правом регресного позову до когось із векселезобов'язаних осіб;
- б) він звільняє всіх індосантів і авалістів від вексельної відповідальності;
- в) він може звернутися з позовом до платника, який відмовився від виконання платежу;
- г) він може звернутися до всіх векселезобов'язаних осіб про дольове відшкодування суми платежу.

10. При здійсненні платежу за векселем слід дотримувати таких правил:

- а) сплатити вексельну суму законному тримачеві за наявності у нього дієздатного векселя та за умов своєчасності пред'явлення векселя і засвідчення платежу розпискою, а також вручення погашеного векселя платникові;
- б) у відповідь на вимогу векселетримача заплатити платник висуває вимогу повторного пред'явлення цього векселя до платежу;
- в) вексель до платежу пред'являє особа, яка не вказана як векселетримач чи посередник;
- г) після збігу терміну позову за погашеним векселем.

11. Вексель — це:

- а) доручення банку покупця банку постачальника здійснити оплату рахунків постачальника;
- б) письмове зобов'язання відповідної форми, яке дає право його власнику вимагати виплати відповідної суми у відповідний термін;
- в) форма розрахунків, згідно з якою банк-емітент за дорученням свого клієнта зобов'язаний здійснити платіж;
- г) комбінований документ, який містить вимогу постачальника і доручення платника;
- д) немає правильної відповіді.

12. Вексельна форма розрахунків — це:

- а) розрахунки між постачальником і платником за товари (послуги) із відстроченням виплати;
- б) письмове розпорядження власника рахунка банку перерахувати певну суму зі свого рахунка на рахунок отримувача грошей;
- в) розрахунки між постачальником і платником за товари (послуги) із відстроченням виплати на основі спеціального документа;
- г) немає правильної відповіді.

13. Доміцильованим називається такий вексель:

- а) який оплачується миттєво;
- б) в якому вказано конкретне місце виплати;
- в) який існує не в документарній формі;
- г) який існує тільки в документарній формі;
- д) немає правильної відповіді.

14. Переказний вексель — це:

- а) письмовий документ, що містить зобов'язання особи, яка видала вексель (боржник), виплатити власнику векселя вказану суму;
- б) зобов'язання банку — емітенту векселя виплатити вказаній у векселі особі відповідну суму в установлений термін;
- в) письмовий документ, який містить зобов'язання особи, яка видала вексель (трасант), виплатити вказану у векселі суму третій особі;
- г) немає правильної відповіді.

15. До кредитних операцій комерційного банку з вексями належать:

- а) зобов'язання сплатити вексель за платника;
- б) облік векселя;
- в) прийняття векселя на інкасо для отримувача платежу;
- г) рефінансування вексельної операції.

Література [1; 7; 46; 52; 55–58; 61; 67; 88; 89; 91]

Тема 5. Кредитні операції банків

Загальна характеристика кредитних операцій комерційних банків. Сутність і види кредиту. Принципи кредитування та кредитної політики.

Використання простих, спеціальних і контокорентних рахунків у кредитуванні.

Форми кредитування: споживчий, банківський, комерційний, міжбанківський, бланковий, консорціумний кредит, лізинг, іпотека,

Етапи процесу кредитування. Поняття “кредитоспроможність”; значення і елементи системи оцінювання. Розрахунки основних показників фінансового стану позичальника. Зарубіжний досвід оцінки кредитоспроможності позичальника.

Основні умови та форми погашення позичок. Контроль їх використання.

Форми забезпечення кредитів. Заходи мінімізації втрат від кредитного ризику.

Загальні принципи і методи управління відсотковою ставкою за кредитом.

Питання для самостійного опрацювання

1. Плата за кредит. Порядок нарахування відсотків за кредитними операціями банків.
2. Напрями запобігання кредитного ризику та робота банків із проблемними кредитами.
3. Чинники визначення кредитного ризику.
4. Методи управління кредитним ризиком.
5. Заходи мінімізації кредитного ризику.
6. Форми забезпечення кредиту та вимоги до них.

Теми рефератів

1. Сутність і характеристика кредитних операцій банку.
2. Етапи кредитування.
3. Оцінка кредитоспроможності позичальника.
4. Формування резервів під кредитні операції.
5. Кредитний ризик, методи його мінімізації.
6. Форми кредитування.

Практичні завдання для самостійної роботи

Завдання 1

Позичальник збирається взяти кредит на суму 25000 грн з погашенням одноразовим платежем у сумі 30000 грн. Ставка відсотків за кредитами – 25 % річних. Визначити, на скільки днів можна взяти кредит (розрахункова кількість днів у році – 365).

Завдання 2

Банк 08.04.05 видав кредит у розмірі 20000 грн під 16 % річних. За 80 днів ставку відсотків було підвищено на 5 %, а ще за 5 місяців – до 25 %.

Визначити суму, яку необхідно погасити позичальнику 29.01.07.

Завдання 3

Споживчий кредит у сумі 8000 грн надано на 2 роки за ставкою 20 % річних.

Визначити суму, яку клієнт має сплатити за цей час, а також суму щомісячного погашення.

Завдання 4

Позичальнику необхідно сплатити за кредитом 12600 грн.

Визначити, яку суму кредиту отримав позичальник, якщо термін кредиту становить 3 роки, а нарахування відсотків здійснюється за ставкою 20 % річних.

Завдання 5

Позичальник збирається взяти кредит на суму 5000 грн на один рік з погашенням одноразовим платежем у сумі 6000 грн.

Визначити ставку відсотків за кредитом, на підставі якої він може вибрати банк.

Завдання 6

Позичальник збирається взяти кредит терміном на 9 місяців з поверненням суми 1900 грн. Ставка за кредитом – 24 % річних.

Визначити суму кредиту, яку може взяти позичальник.

Завдання 7

На основі балансу та додатків до нього розрахувати показники:

- платоспроможності підприємства;
- фінансової стійкості позичальника;
- рентабельності.

Вихідні дані наведені в таблиці.

БАЛАНС на "01" січня 200_р. Актив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи:			
залишкова вартість	10	0,5	4,0
первісна власність	11	4,2	8,2
знос	12	3,7	4,2
незавершене будівництво	20	411,2	436,0
Основні засоби:			
залишкова вартість	30	1221,6	1717,6
первісна вартість	31	1443,6	2023,2
знос	32	222,0	305,6

1	2	3	4
Довгострокові фінансові інвестиції:			
які обліковуються методом участі в капіталі інших підприємств	40		
інші фінансові інвестиції	45	79,1	79,1
Довгострокова дебіторська заборгованість	50		
Відстрочені податкові активи	60		
Інші необоротні активи	70		
Усього за розділом I	80	1712,4	2236,7
II. Оборотні активи			
Запаси:			
виробничі	100	767,1	1227,3
тварини на вирощуванні та відгодівлі	110		
незавершене виробництво	120		
готова продукція	130	379,0	618,8
товари	140	121,0	52,5
векселі одержані	150		
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги:			
чиста реалізаційна вартість	160		
первісна вартість	161	1320,0	1719,2
резерв сумнівних боргів	162		
Дебіторська заборгованість за розрахунками:			
з бюджетом	170	272,6	101,0
за виданими авансами	180	385,0	178,2
з нарахованих доходів	190		
із внутрішніх розрахунків	200		
інша поточна дебіторська заборгованість	210	15,0	6,4
Поточні фінансові інвестиції	220		
Грошові кошти та їх еквіваленти:			
у національній валюті	230	23,7	104,6
в іноземній валюті	240	33,6	17,4
Інші оборотні активи	250	121,2	195,0
Усього за розділом II	260	3438,2	4283,4
III. Витрати майбутніх періодів	270		
Баланс		5150,6	6520,1

Пасив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Статутний капітал	300	0,4	0,4
Пайовий капітал	310		
Додатковий вкладений капітал	320		
Інший додатковий капітал	330	594,0	594,0
Резервний капітал	340		
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	350	1181,5	2552,9
Неоплачений капітал	360		
Вилучений капітал	370		
Усього за розділом I	380	1775,9	3147,3
II. Забезпечення наступних витрат і платежів			
Забезпечення виплат персоналу	410		
Інші забезпечення	420		
Цільове фінансування	430		
Усього за розділом II	440		
III. Довгострокові зобов'язання			
Довгострокові кредити банків	450	269,1	144,5
Інші довгострокові фінансові зобов'язання	460		
Відстрочені податкові зобов'язання	470		
Усього за розділом III	480	269,1	144,5
IV. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	500		
Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями	510		
Векселі видані	520	70,9	116,0
Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	530	1885,5	1406,1
Поточні зобов'язання за розрахунками:			
з одержаних авансів	540	373,1	1003,4
з бюджетом	550	18,7	216,2
з позабюджетних платежів	560	233,5	105,6
зі страхування	570	38,4	38,7
з оплати праці	580	82,7	84,5
з учасниками	590	310,8	214,6

1	2	3	4
із внутрішніх розрахунків	600	92,0	43,2
Інші поточні зобов'язання	610	92,0	43,2
Усього за розділом IV	620	3105,6	3228,3
V. Доходи майбутніх періодів	630		
Баланс	640	5150,6	6520,1

ЗВІТ ПРО ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Показник	Код рядка	За звітний період	За попередній період
Дохід (виручка) від реалізації (товарів, робіт, послуг)	010	17823,7	
Податок на додану вартість	015	2615,0	
Акцизний збір	020		
	025		
Інші вирахування з доходу	030		
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	035	15208,7	
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	040	12771,0	
Валовий: прибуток	050		
збиток	055	2437,7	
Інші операційні доходи	060	595,7	
Адміністративні витрати	070	413,5	
Витрати на збут	080	23,6	
Інші операційні витрати	090	673,1	
Фінансові результати від операційної діяльності: прибуток	100	1923,2	
збиток	105		
Дохід від участі в капіталі	110		
Інші фінансові доходи	120	1,6	
Інші доходи	130	11,1	
Фінансові витрати	140	52,5	
Втрати від участі в капіталі	150		
Інші витрати	160	59,2	
Фінансові результати від звичайної діяльності до оподаткування: прибуток	170	1824,2	

1	2	3	4
збиток	175		
Податок на прибуток від звичайної діяльності	180	452,8	
Фінансові результати від звичайної діяльності: прибуток	190	1371,4	
збиток	195		
Надзвичайні: доходи	200		
витрати	205		
Податки з надзвичайного прибутку	210		
Чистий: прибуток	220	1371,4	
збиток	225		

Завдання 8

Ви економіст кредитного відділу КБ “Фінанси”. Банком 10.10 п. р. виданий кредит ВАТ “Корона” під 25 % річних у сумі 550000 грн на 10 місяців зі щомісячною сплатою за користування кредитом 1-го числа кожного місяця.

Згідно з умовами кредитного договору сплата кредиту здійснюється так:

- 01.02 п. р. — 30000 грн;
- 13.04 п. р. — 70000 грн;
- 20.06 п. р. — 150000 грн;
- 10.08 п. р. — решта суми кредиту.

Визначити нараховані відсотки за кожний місяць.

Завдання 9

Відомі такі дані про підприємство-позичальника, яке кредитується банком під затрати виробництва:

фактичний залишок виробничих затрат — 850 тис. грн;

списано на витрати (собівартість):

фактично — 250 тис. грн;

планово — 300 тис. грн;

власні кошти позичальника — 200 тис. грн;

кредиторська заборгованість, що належить до затрат — 50 тис. грн;

кредитна лінія, відкрита позичальнику, — 400 тис. грн;

заборгованість за кредитом — 300 тис. грн.

Вирішити питання про можливість надання позичальнику додаткового кредиту.

Завдання 10

В установі банку нова приватна фірма з вантажних перевезень відкрила розрахунковий рахунок. Власник фірми Крамаренко водночас її керуючий. Він планує почати справу з двох клієнтів, маючи три вантажні автомобілі, придбані за оперативним лізингом. Обидва клієнти знають Крамаренка по роботі в інших компаніях.

Перший клієнт замовлятиме у Крамаренка перевезення трьох партій вантажу на тиждень на відстань 960 км. І хоча багатьом водіям на таке транспортування потрібно 2 дні, водій Крамаренка може здійснити це перевезення за один день. Перший замовник заплатить 882 грн за кожну партію вантажу плюс 60 грн за кожну годину простою понад 2 год.

Другий клієнт щодня даватиме Крамаренку вантаж для перевезень. Ціна — 500 грн за день плюс 60 грн за кожну годину простою понад годину.

Фірма Крамаренка не уклала контрактів з клієнтами, а має лише усну домовленість з ними на перевезення вантажів.

На фірмі Крамаренка працюють два водії. Крім того, власник фірми — колишній водій і може обслуговувати третю вантажну машину в разі потреби. Водіям планується платити 12,5 грн за 1 годину роботи без премії. Крамаренко планує здійснювати адміністративне керівництво фірмою без зняття офісу, тому витрат на оренду приміщення не передбачається. Крамаренко отримуватиме щомісяця 2500 грн.

Крамаренко раніше багато років працював водієм у фірмі, яка була клієнтом того самого банку, що й тепер фірма Крамаренка. Фірма одержувала в банку позички. З розширенням діяльності в неї виникли проблеми, тому вона вирішила змінити свій профіль і відмовитись від перевезень, щорічний обсяг яких становив 82,2 млн грн. Із Крамаренком достроково було розірвано контракт. Крамаренко розумів, що найдоцільніше купити цю фірму, але в нього немає грошей. Крамаренко подав на фірму до суду за дострокове розірвання контракту і очікує отримати 50000 грн.

Про Крамаренка добре відгукуються його колеги з останнього місця роботи, вважаючи його здібною і порядною людиною. Позитивну думку про нього висловлює також орендодавець, у якого Крамаренко орендує три вантажні машини,

Вантажні перевезення — це висококонкурентний бізнес з низькими бар'єрами для новачків завдяки порівняно невеликому капіталу, необхідному для початку власної справи. Більшість дрібних перевезень здійснюється орендованими вантажними автомобілями. В основі конкуренції — ціна та надійність. На ринку вантажоперевезень жорстка конкуренція, оскільки працюють кілька великих фірм, що мають переваги порівняно з дрібними. Адже вони працюють на власних вантажних автомобілях і можуть знижувати ціни. Малі компанії характеризуються низьким рівнем капіталізації і тому “вилітають” з бізнесу раніше від інших після зниження цін.

Банк, в якому Крамаренко відкрив рахунок, знав його, коли він брав активну участь у ліквідації великої фірми вантажоперевезень, де раніше працював. Можливо, завдяки цьому всі питання, пов'язані з розподілом активів серед учасників фірми, банк вирішив цілком справедливо.

Оскільки у Крамаренка з банком склалися добрі відносини, банк запропонував профінансувати його власну справу. Крамаренко почав вести переговори з банком про надання позики в сумі 500 тис. грн для відкриття власної фірми. Пропозиція була відхилена кредитним комітетом, оскільки капіталу Крамаренка (30 тис. грн) явно бракувало для такої ризикованої справи. Нині Крамаренко звернувся до банку з проханням про надання йому позики меншого розміру.

Фірма Крамаренка просить надати позику в сумі 100 тис. грн на 5 років і 3 місяці з основним платежем після пільгового періоду 3 місяці. Ставка — 10,25 %. Крамаренко інвестує 30 тис. грн власних коштів. Первинні витрати становлять 42 тис. грн, із них 28 тис. грн — за страхування, 12 тис. грн — за оренду вантажних автомобілів і 20 тис. грн — за отримання ліцензії. Фірма Крамаренко орендує три вантажних автомобілі на умовах оперативного лізингу (лише за паливо і страхування окрема плата) у розмірі 416 грн на тиждень і 4 грн за 1 км. Оскільки це оперативний лізинг, єдина вимога — попереднє інвестування (лізинговий внесок — 12 тис. грн).

Позичка буде надана під заставу дебіторських рахунків та особисту гарантію Крамаренка. Особисті активи Крамаренка складаються з власного будинку, який оцінюється в розмірі 190 тис. грн, та капіталу на суму 116 тис. грн з правом стягнення майна за борги.

Доходи від перевезень вантажу складатимуться з основного платежу за 52 тижні року та плати за простої (з розрахунку 7 тис. грн на тиждень).

Заробітна плата водіїв розраховується за тарифом і 54-годинним робочим тижнем.

Витрати на оренду вантажних автомобілів, якщо компанія обмежиться описаною щойно роботою, становитимуть 7100 грн на тиждень. При додаткових замовленнях витрати досягнуть 12 тис. грн. Мінімальні витрати на страхування — 4 тис. грн на тиждень. Витрати на паливо розраховуються виходячи із середнього кілометражу (36800 км) за тиждень (відомо також, що на 100 км витрачається 36,19 л пального; вартість 1 л пального — 3,70 грн).

Інші витрати становитимуть 2 грн на тиждень. Витрати, пов'язані з реалізацією, загальногосподарські та адміністративні становитимуть 5700 грн на місяць з урахуванням місячної заробітної плати Крамаренка — 2500 грн. Витрати на сплату відсотків за позиками розраховуються окремо.

Розглянути клопотання Крамаренка, отримати від нього за потреби додаткові матеріали і прийняти відповідне рішення. За результатами зробити висновки з описом процесу кредитування.

Тести

1. Фінансовий стан позичальника, що належить до класу “В”, означає:

- а) фінансова діяльність ефективна й існує можливість утримання її на такому рівні надалі;
- б) фінансова діяльність задовільна;
- в) фінансова діяльність незадовільна;
- г) фінансова діяльність добра.

2. Максимальна величина кредиту залежить:

- а) від розміру статутного капіталу;
- б) від розміру власних ресурсів;
- в) від розміру робочих активів;
- г) від рівня кредитоспроможності клієнта.

3. Величина кредитних вкладень комерційного банку обмежується:

- а) 25 % власного капіталу банку;
- б) обсягом ресурсів банку;
- в) 8-кратним розміром власних коштів банку;

г) 10 % власних коштів банку.

4. Комерційним банком розглядаються заявки підприємств з метою такого кредитування:

- а) поповнення статутного капіталу;
- б) закупівля продовольчих товарів;
- в) придбання корпоративних цінних паперів;
- г) видача заробітної плати.

5. Принцип строковості означає таке:

- а) позичка надається на певний термін;
- б) позичка повинна бути повернута в термін, обумовлений кредитною угодою;
- в) відсотки за позичкою повинні бути сплачені в певний термін.

6. Довгостроковий кредит видається позичальнику:

- а) для розрахунків з бюджетом за податками;
- б) на закупівлю автомобілів та обладнання;
- в) на будівництво нового цеху.

7. Короткостроковим вважається кредит, виданий позичальнику на термін:

- а) 6 місяців;
- б) один рік;
- в) понад один рік.

8. Принцип забезпеченості кредиту означає:

- а) гарантію його повернення;
- б) захист від ризику неповернення;
- в) стійке фінансове становище позичальника.

9. Відносини між банком і позичальником регулюються:

- а) Національним банком України;
- б) податковою адміністрацією;
- в) кредитною угодою.

10. Кредитний ризик — це:

- а) видача незабезпечених кредитів;
- б) випадок неповернення кредиту та несплати відсотків за ним;
- в) вкладення коштів банку в активні операції.

11. Диверсифікація позичок — це:

- а) видача кредитів невеликій кількості позичальників;
- б) розподіл позичок між багатьма клієнтами;
- в) видача позичок під заставу в різних формах.

12. Заставою можуть бути:

- а) товарні запаси і дорожні документи;
- б) рухоме і нерухоме майно;
- в) цінні папери і дорогоцінні метали.

13. Гарантія як спосіб захисту від кредитного ризику — це:

- а) зобов'язання третьої особи погасити борг позичальника в разі його неплатоспроможності;
- б) послуга, яку надає банк юридичним і фізичним особам;
- в) гарантійний лист позичальника своєчасно погасити кредит і відсотки за ним.

14. Погашення кредиту позичальником здійснюється:

- а) одноразовим платежем у кінці терміну дії кредитного договору;
- б) у розстрочку рівними частинами протягом усього терміну дії кредитного договору;
- в) у порядку, визначеному кредитною угодою.

15. Пролонгація кредиту здійснюється:

- а) під звичайну відсоткову ставку;
- б) під підвищену відсоткову ставку;
- в) на розсуд банку, але в порядку, обумовленому кредитною угодою.

16. У разі порушення термінів повернення нові кредити підприємства:

- а) видаються;
- б) не видаються;
- в) видаються, якщо кредит видавався під гарантію третьої особи.

17. Цільовий характер кредитування означає:

- а) видання кредитів у межах наявних кредитних ресурсів банку;
- б) диверсифікацію банківських ресурсів, розміщених в активній операції;
- в) вкладення коштів банку в конкретні господарські процеси.

18. Принцип платності означає таке:

- а) позичальник сплачує відсотки банку за користування кредитом;
- б) банк одержує комісійну винагороду від позичальника за оформлення кредитної угоди;
- в) банк несе витрати у процесі здійснення кредитних операцій.

19. Контроль за цільовим використанням кредитних коштів здійснює:

- а) банк;
- б) клієнт (позичальник);
- в) податкова адміністрація.

20. Ліміт кредитування як засіб захисту від кредитного ризику означає:

- а) граничну суму кредиту, яку позичальник може отримати в банку;
- б) граничну суму ресурсів, яку банк може розмістити у кредитні операції;
- в) обмежену кількість клієнтів, яким банк може видавати кредити.

21. Кредитоспроможність позичальника – це:

- а) його здатність своєчасно погасити заборгованість за позичкою і відсотками;
- б) його можливість користування банківським кредитом;
- в) його здатність своєчасно розраховуватись з власними кредитами.

22. Розмір і порядок стягнення пені та штрафів за невиконання або неналежне виконання кредитних зобов'язань позичальника визначається:

- а) чинним законодавством;
- б) кредитною угодою;
- в) чинним законодавством і кредитною угодою.

23. Видача позички може здійснюватись шляхом:

- а) зарахування коштів на розрахунковий або депозитний рахунок позичальника;
- б) зарахування коштів на розрахунковий рахунок позичальника як розрахунки за нього;
- в) видачі готівки з каси.

24. Пролонгованим вважається кредит:

- а) який своєчасно не погашений позичальником;
- б) за яким банк прийняв рішення про відстрочення погашення;
- в) безнадійний.

25. У разі неповернення позичок банк:

- а) несе збитки за втраченими ресурсами;
- б) змушений здійснювати додаткові видатки, пов'язані зі стягненням проблемних позик;
- в) надає боржникам нові кредити.

26. Кредитування банком господарюючих суб'єктів належить:

- а) до активних операцій;
- б) до пасивних операцій;
- в) до послуг, які надають банки клієнтам.

27. Лізинговий кредит — це:

- а) особливий вид економічних відносин з приводу надання кредитів під заставу нерухомого майна;
- б) відносини між юридичними особами, які виникають у разі оренди майна і супроводжуються укладенням лізингової угоди;
- в) кредит, який надається тільки в національній грошовій одиниці фізичним особам — резидентам України на придбання споживчих товарів тривалого користування та послуг;
- г) кредит, що надається шляхом акумулювання кредитних ресурсів у певному банку з подальшим наданням їх суб'єктам господарської діяльності.

28. Іпотечний кредит — це:

- а) відносини між юридичними особами, які виникають у разі оренди майна і супроводжуються укладенням лізингової угоди;
- б) кредит, який надається тільки в національній грошовій одиниці фізичним особам — резидентам України на придбання споживчих товарів тривалого користування та послуг;
- в) особливий вид економічних відносин з приводу надання кредитів під заставу нерухомого майна;
- г) кредит, що надається шляхом акумулювання кредитних ресурсів у певному банку з подальшим наданням їх суб'єктам господарської діяльності.

29. Зазначте неправильне твердження. У кредитній консорціумній угоді можуть брати участь:

- а) один банк і кілька позичальників;
- б) кілька банків і позичальників;
- в) кілька банків та один позичальник.

30. Шляхом списання банком коштів з рахунка клієнта понад залишок коштів на цьому рахунку надається такий вид кредиту:

- а) факторинг;
- б) акцептний кредит;

- в) форфейтинг;
- г) овердрафт.

Література [1; 8; 10; 16; 18; 35–37; 52; 55–58; 61; 64; 68; 73; 76; 79–83; 88; 89; 91; 98; 100]

Змістовий модуль II. Інвестиційні, валютні та інші операції комерційного банку. Забезпечення фінансової стійкості діяльності комерційного банку

Тема 6. Операції банків із цінними паперами

Поняття та сутність цінних паперів. Ринок цінних паперів, його учасники. Поняття операцій банку з цінним паперами. Сутність і основні напрями емісійної діяльності банку. Етапи емісійної діяльності.

Порядок розміщення акцій та облігацій на ринку, варіанти їх продажу. Використання депозитних і ощадних сертифікатів.

Напрями інвестиційних операцій банків із цінними паперами: визначення цілей, горизонту і форми інвестицій; інвестиційний аналіз. Види цінних паперів у портфелі банку. Портфель цінних паперів банку: торговий, на продаж, до погашення, в асоційовані та дочірні компанії.

Етапи інвестування. Фундаментальний і технічний аналіз. Оцінка ефективності інвестиційної діяльності. Управління портфелем цінних паперів. Порядок формування резерву на покриття можливих втрат від операцій з цінними паперами. Ризики банку за операціями з цінними паперами, методи їх мінімізації.

Види професійної діяльності банків на ринку цінних паперів: фінансове посередництво, управління та організаційно-технічне обслуговування операцій із цінними паперами.

Питання для самостійного опрацювання

1. Емісійні операції банків із цінними паперами.
2. Посередницькі операції банків із цінними паперами.
3. Ризик операцій банків із цінними паперами.
4. Формування резервів під активні операції банків із цінними паперами.

Теми рефератів

1. Професійна діяльність банку на ринку цінних паперів.
2. Ринок цінних паперів України, його учасники.
3. Характеристика та структура портфеля цінних паперів банку.
4. Управління портфелем цінних паперів банку.
5. Управління ризиками за операціями з цінними паперами.
6. Перспективи емісійних операцій банку з цінними паперами.
7. Характеристика посередницьких операцій банків із цінними паперами.

Практичні завдання для самостійної роботи

Завдання 1

Банк придбав 10 %-ву облігацію номінальною вартістю 500 дол. з терміном погашення за 15 років. За 5 років банк вирішив її продати.

Визначити, яких витрат зазнає банк при випуску та перебуванні в обігу аналогічних 12 %-х облігацій інших емітентів на момент прийняття рішення про продаж 10 %-х облігацій.

Через виникнення якого ризику банк зазнав втрат?

Які ризики пов'язані з інвестиційною діяльністю банку? Охарактеризувати їх.

Якими ознаками характеризується портфель реальних інвестицій банку?

Які чинники визначають інвестиції банку?

Завдання 2

Загальними зборами акціонерів банку “Форум” прийнято рішення про випуск простих акцій для поповнення статутного капіталу.

Які види діяльності з випуску та обігу цінних паперів мають право здійснювати комерційні банки?

З якого моменту банк може здійснювати діяльність з випуску та обігу цінних паперів?

Умови видачі банкам дозволів на операції з цінними паперами.

Завдання 3

Банк придбав облігації з терміном погашення за 3 роки, номінальною вартістю 100000 грн, купонною ставкою 10 % річних за ціною 120000 грн.

Визначити ставку поточного та додаткового доходів, а також сукупний дохід банку за облігацією.

Завдання 4

Комерційний банк “Ялта” 01.01 п. р. придбав пакет з таких складових:

- 30 облігацій компанії “Корона” номінальною вартістю 1000 грн, дисконтом 20 %, купоном 10 %;
- 18 облігацій компанії “Паллада” номіналом 500 грн, премією 10 %, купоном 12 %.

Отриманий за цінними паперами дохід банку було вирішено спрямувати на придбання акцій ВАТ “Мусон” номінальною вартістю 150 грн за акцію.

Яку кількість акцій згідно із законодавством України може придбати банк “Ялта”?

Визначити дохід банку за цінними паперами.

Завдання 5

У портфелі банку міститься пакет облігацій номінальною вартістю 370 тис. грн з терміном погашення за 4 роки і 15 %-м річним купоном.

Ринкова ціна пакета облігацій — 350 тис. грн.

Визначити показники доходності цих облігацій.

Завдання 6

Визначити показники доходності пакету акцій обсягом 2 тис. шт., якщо балансова вартість однієї акції дорівнює 260 грн з дивідендом 15 грн, ринкова вартість — 300 грн. У портфель банку входять також привілейовані акції (190 шт.) з дивідендом 6,5 %. Чистий прибуток банку становить 47650 грн.

Завдання 7

Дисконтні облігації номіналом 10 грн продаються за курсом 90 %. Курс долара до гривні дорівнює 5,05. Визначити річний дохід за такими облігаціями.

Завдання 8

У портфелі банку міститься пакет облігацій номінальною вартістю 50 тис. грн з терміном погашення за 4 роки і 10 %-м річним купоном. Ринкова ціна пакета облігацій — 35 тис. грн.

Розрахувати основні показники доходності облігацій.

Завдання 9

Акція номіналом 10000 грн придбана з коефіцієнтом 1,7 і продана власником на третій рік після придбання за 60 днів до дати виплати дивідендів. За перший рік рівень доходу становив 1500 грн. За другий рік поточна прибутковість становила 17 %. За третій рік ставка дивіденду становила 10 %. Визначити сукупну прибутковість акції за весь термін від дня придбання до дня продажу.

Тести

1. Інвестиційні операції комерційного банку — це:

- а) операції із залучення тимчасово вільних коштів від населення;
- б) діяльність банку з розміщення ресурсів у цінні папери, нерухомість, статутні фонди підприємств, дорожні метали та інші об'єкти вкладень;
- в) надання коштів у тимчасове користування клієнтами банку;
- г) усі відповіді правильні.

2. Банківські інвестиції — це:

- а) довгострокові кредити на фінансування затрат капітального характеру та вкладення коштів у цінні папери;
- б) кошти емітентів цінних паперів;
- в) довгострокові депозити;
- г) правильної відповіді немає.

3. Банківський портфель цінних паперів виконує функцію:

- а) стабілізації доходів фінансової установи незалежно від фаз ділового циклу;
- б) зниження податкового тягара банку;
- в) забезпечення гнучкості банківського портфеля активів;
- г) усі відповіді правильні.

4. До основних чинників, що визначають напрям і цілі інвестиційної політики банку, належать:

- а) дохід;
- б) дохід, ліквідність, ризик;
- в) достатність, дохід, ризик;
- г) правильної відповіді немає.

5. Капітальні вкладення здійснюються у формі:

- а) вкладень коштів у відтворення основних фондів шляхом нового будівництва, розширення, реконструкції, технічного переоснащення діючих підприємств;

- б) вкладень коштів у відтворення оборотних фондів шляхом нового будівництва, розширення, реконструкції, технічного переоснащення діючих підприємств;
- в) вкладень коштів у цінні папери;
- г) правильної відповіді немає.

6. Невизначеність доходу інвестиційного портфеля банку зумовлена дією:

- а) кредитного ризику;
- б) ризику доходу;
- в) ринкового та інфляційного ризиків;
- г) усі відповіді правильні.

7. До основних умов ефективної інвестиційної діяльності банків належать:

- а) функціонування розвинутого фондового ринку у країні;
- б) диверсифікованість інвестиційного портфеля за видами, термінами та емітентами цінних паперів;
- в) достатність законодавчої та нормативної бази;
- г) усі відповіді правильні.

8. Інвестиційні операції банків здійснюються за рахунок таких ресурсів:

- а) усіх наведених нижче;
- б) власних;
- в) залучених;
- г) запозичених.

9. Інвестиційний портфель банку — це сукупність цінних паперів:

- а) розміщених банком з метою отримання доходів;
- б) власного боргу;
- в) придбаних банком з метою отримання доходів і підтримання ліквідності;
- г) усі відповіді правильні.

10. До складу відсоткових доходів банку від операцій із цінними паперами входять:

- а) доходи від збереження цінних паперів;
- б) амортизація дисконту (премія);
- в) дохід від перепродажу (торгівлі);
- г) дивіденди за акціями;

д) дохід за борговими цінними паперами з фіксованим прибутком.

11. Асоційована компанія — це компанія, в якій інвестор володіє:

- а) 20 % або більшою частиною капіталу, однак асоційована компанія не є його дочірньою;
- б) 50 % або більшою частиною капіталу компанії;
- в) менше 50 % капіталу, але може управляти фінансовою і виробничою політикою підприємства;
- г) менше 20 % капіталу і має представництво у складі директорів компанії.

12. Емісійний дохід обліковується банком у складі:

- а) поточних доходів банку;
- б) основного капіталу;
- в) додаткового капіталу;
- г) доходів майбутніх періодів.

13. Зазначити, чи правильне твердження. Премія (за операціями з цінними паперами) — це перевищення ринкової ціни цінного паперу над номінальною:

- а) так;
- б) ні.

14. Банк може здійснювати додаткову емісію акцій з метою:

- а) збільшення власного капіталу банку;
- б) збільшення залученого капіталу;
- в) покриття тимчасової збиткової діяльності.

15. У банківській практиці інвестиційні операції означають:

- а) придбання основних засобів для забезпечення фінансово-господарської діяльності;
- б) видання кредитів господарюючим суб'єктам;
- в) вкладення коштів у цінні папери господарюючих суб'єктів.

16. Ліквідність цінних паперів — це:

- а) їх ринкова вартість;
- б) їх здатність швидко і беззбитково перетворюватись на грошові кошти;
- в) номінальна вартість.

17. Інвестиційні операції комерційних банків належать:

- а) до пасивних операцій;
- б) до активних операцій;

в) до послуг, які надають банки клієнтам.

18. Банківським інвестиціям властивий ризик:

- а) кредитний;
- б) ринковий;
- в) відсотковий.

19. Комерційні банки мають право брати участь на такому ринку цінних паперів:

- а) первинному;
- б) вторинному;
- в) обидві відповіді правильні.

20. Привілейовані акції можуть бути випущені на суму, що не перевищує:

- а) 25 % статутного капіталу акціонерного банку;
- б) 10 % статутного капіталу акціонерного банку;
- в) 15 % статутного капіталу акціонерного банку.

21. Рішення про випуск акцій приймають:

- а) рада директорів;
- б) збори акціонерів;
- в) голова правління.

22. Облігації випускаються на суму, що не перевищує:

- а) 25 % статутного капіталу банку;
- б) 20 % статутного капіталу банку;
- в) 30 % статутного капіталу банку.

23. За розрахунками вексялями банк при їх купівлі сплачує векселедавцю:

- а) їх номінальну вартість;
- б) дисконт;
- в) різницю між номінальною вартістю і дисконтом.

24. Позабалансові операції комерційного банку з цінними паперами поділяються на такі:

- а) випуск цінних паперів, андеррайтинг, брокерські та депозитарні операції;
- б) емісія облігацій, андеррайтинг, брокерські, депозитарні та дилерські операції;
- в) купівля цінних паперів, депозитні, депозитарні та брокерські операції.

Література [1; 5; 6; 29; 38; 52; 55–58; 61; 63; 88–91; 96]

Тема 7. Банківські інвестиції

Економічна сутність інвестицій. Валові та чисті інвестиції. Чинники обсягу інвестицій, класифікація.

Форми регулювання інвестиційної діяльності. Капітальні вкладення, принципи і методи їх фінансування.

Фінансування будівництва. Довгострокове кредитування капітальних вкладень малого підприємництва і об'єктів виробничого призначення.

Моделі оцінювання та реалізації інвестиційного проекту. Інвестиційні ризики. Диверсифікація, її роль в управлінні інвестиційною діяльністю банку.

Питання для самостійного опрацювання

1. Класифікація та види інвестицій.
2. Особливості та напрями зарубіжного інвестування.
3. Засади інноваційного інвестування.
4. Формування та управління інвестиційним портфелем.

Теми рефератів

1. Поняття та види інвестицій.
2. Засади правового регулювання інвестиційної діяльності в Україні.
3. Довгострокове кредитування як форма участі банку в інвестиційному процесі.
4. Визначення ефективності реальних інвестицій.
5. Характеристика та оцінка інвестиційних ризиків.

Практичні завдання для самостійної роботи

Завдання 1

Розрахувати чистий приведений дохід (NPV) за кожним проектом і визначити їх фінансову привабливість, якщо відомо:

- чисті доходи за проектом А у перший рік становитимуть – 200 млн грн, другий – 300 млн грн, третій – 400 млн грн, інвестиційні витрати – 600 млн грн. За проектом Б чисті доходи у перший рік становитимуть – 100 млн грн, другий – 400 млн грн, третій – 300 млн грн, інвестиційні витрати – 680 млн грн;
- ставка для дисконтування – 20 % річних.

Завдання 2

Порівняти за критеріями NPV, IRR і PP проекти А і Б, якщо ціна капіталу становить 15 %.

Проект А: 20000 8000 8000 8000.

Проект Б: 21000 5000 6000 10000.

Завдання 3

Розрахувати внутрішню норму дохідності (IRR) та визначити фінансову привабливість проекту, якщо відомо:

- інвестиційні витрати здійснюються протягом одного року і становлять 400 млн грн;
- чисті доходи за проектом у перший рік становитимуть 200 млн грн, другий – 300 млн грн;
- ціна інвестиційного капіталу – 20 %.

Завдання 4

Розрахувати індекс дохідності (PI) за кожним проектом і визначити їх фінансову привабливість, якщо відомо:

- чисті доходи за проектом А у перший рік становитимуть 100 млн грн, другий – 200 млн грн, третій – 200 млн грн, інвестиційні витрати – 400 млн грн. За проектом Б чисті доходи в перший рік становитимуть 200 млн грн, другий – 200 млн грн, третій – 300 млн грн, інвестиційні витрати – 400 млн грн;
- ставка для дисконтування – 20 % річних.

Тести

1. Інвестиційні операції комерційного банку – це:

- а) операції із залучення тимчасово вільних коштів від населення;
- б) діяльність банку з розміщення ресурсів у цінні папери, нерухомість, статутні фонди підприємств, дорогоцінні метали та інші об'єкти вкладень;
- в) надання коштів у тимчасове користування клієнтами банку;
- г) усі відповіді правильні.

2. Банківські інвестиції – це:

- а) довгострокові кредити на фінансування затрат капітального характеру та вкладення коштів у цінні папери;
- б) кошти емітентів цінних паперів;
- в) довгострокові депозити;
- г) правильної відповіді немає.

3. Банківський портфель цінних паперів виконує функцію:

- а) стабілізації доходів фінансової установи незалежно від фаз ділового циклу;
- б) зниження податкового тягара банку;
- в) забезпечення гнучкості банківського портфеля активів;
- г) усі відповіді правильні.

4. До основних чинників, що визначають напрям і цілі інвестиційної політики банку, належать:

- а) дохід;
- б) дохід, ліквідність, ризик;
- в) достатність, дохід, ризик;
- г) правильної відповіді немає.

5. Капітальні вкладення здійснюються у формі:

- а) вкладень коштів у відтворення основних фондів шляхом нового будівництва, розширення, реконструкції, технічного переоснащення діючих підприємств;
- б) вкладень коштів у відтворення оборотних фондів шляхом нового будівництва, розширення, реконструкції, технічного переоснащення діючих підприємств;
- в) вкладень коштів у цінні папери;
- г) правильної відповіді немає.

6. Невизначеність доходу інвестиційного портфеля банку зумовлена дією:

- а) кредитного ризику;
- б) ризику доходу;
- в) ринкового та інфляційного ризиків;
- г) усі відповіді правильні.

7. До основних умов ефективної інвестиційної діяльності банків належать:

- а) функціонування розвиненого фондового ринку у країні;
- б) диверсифікованість інвестиційного портфеля за видами, термінами та емітентами цінних паперів;
- в) достатність законодавчої та нормативної бази;
- г) усі відповіді правильні.

8. Інвестиційні операції банків здійснюються за рахунок ресурсів:

- а) усіх наведених нижче;
- б) власних;

- в) залучених;
- г) запозичених.

9. Інвестиційний портфель банку – це сукупність цінних паперів:

- а) розміщених банком з метою отримання доходів;
- б) власного боргу;
- в) придбаних банком з метою отримання доходів і підтримання ліквідності;
- г) усі відповіді правильні.

10. Пасивна стратегія управління портфелем цінних паперів передбачає:

- а) використання спеціалістами банку прогнозів стану різних секторів фінансового ринку для коригування структури портфеля цінних паперів;
- б) продаж цінних паперів інвесторам;
- в) надання клієнтам кредитів під заставу цінних паперів;
- г) структурування портфеля цінних паперів залежно від їх доходності.

Література [1; 11; 17; 52; 55–58; 61; 70; 84; 88; 89; 91]

Тема 8. Операції банків в іноземній валюті

Поняття та види валютних цінностей. Класифікація валют. Порядок відкриття валютних рахунків фізичних та юридичних осіб.

Зміст валютних операцій. Види валютних операцій та їх ліцензування.

Види неторговельних операцій з валютою. Валютна каса уповноваженого банку. Банківський переказ, інкасо, акредитив. Схеми розрахунків.

Операції банку на міжбанківському валютному ринку. Класифікація валютних угод: овернайт, спот, форвард, своп.

Валютний ризик і валютна позиція. Нормативи ризику валютної позиції банку, встановлені НБУ. Внутрішні та зовнішні методи регулювання ризиків.

Питання для самостійного опрацювання

1. Ліцензування валютних операцій.
2. Особливості здійснення міжнародних кредитних операцій.
3. Особливості надання кредитів, погашення яких передбачає умову використання коштів із Державного бюджету України.

4. Строкові валютні угоди.
5. Операції із залучення та розміщення валютних ресурсів.
6. Кореспондентські відносини із зарубіжними банками.

Теми рефератів

1. Валютно-фінансові та кредитно-розрахункові відносини в загальній системі міжнародних розрахунків.
2. Сутність і класифікація валютних операцій банків.
3. Організація міжнародних валютних операцій комерційних банків.
4. Конверсійні валютні операції банків.
5. Операції із залучення та розміщення валютних операцій.
6. Операції з обміну готівкової іноземної валюти через мережу обмінних пунктів.
7. Операції з дорожніми чеками.
8. Послуги з переказу коштів фізичних осіб за кордон.
9. Відкриття та ведення валютних рахунків в іноземній валюті.

Практичні завдання для самостійної роботи

Завдання 1

Клієнт уклав із банком форвардний контракт на продаж 1500 млрд дол. США за фунти стерлінгів із поставкою протягом наступних шести місяців (15 січня).

Шестимісячна ставка євродолара — 17 % річних, фунтів стерлінгів — 10 % річних.

Курс “спот” на 15 липня:

1 ф. ст. = 1,25 дол. США.

ЄВР/USD = 1,25.

Визначити форвардний курс, за яким був укладений контракт.

Описати позицію банку на 15 липня і 15 січня.

Визначити прибуток банку за форвардною операцією.

Завдання 2

Позичальник з України бере позику в Польщі на суму 3 млн євро за ставкою 8 % річних. Потім конвертує кредит у гривні за курсом готівкових угод і розміщує його на національному ринку під 15 % річних. Спот-курс євро — 6,5 грн. Термін дії операції — 12 місяців (для євро рік становить 365 днів, для гривні — 360 днів).

Скільки гривень буде викуплено і яку суму в євро повинен сплатити клієнт?

Обчислити безприбутковий і безбитковий форвардні курси.

Розрахувати нижню межу курсу, за якою валютний відсотковий арбітраж дасть прибуток.

Визначити звичайну форвардну маржу.

Завдання 3

Клієнт американського банку знає, що за 3 місяці йому необхідно буде позичити євро терміном на 6 місяців. Його турбує, що відсоткова ставка євро може підвищитись за 3 місяці і хоче зафіксувати її сьогодні.

Запропонувати способи, якими ця компанія може зафіксувати майбутню вартість позички євро вже сьогодні.

Тести

1. Валютні рахунки в Україні відкриваються уповноваженими банками:

- а) для резидентів і нерезидентів;
- б) для резидентів;
- в) для нерезидентів;
- г) для юридичних осіб.

2. До поточних товарних операцій в іноземній валюті в Україні належать:

- а) переказ коштів за межі України;
- б) виплата готівкової іноземної валюти за платіжними документами;
- в) виплата авторських гонорарів;
- г) оплата з використанням чеків і пластикових карток.

3. До поточних неторговельних операцій в іноземній валюті в Україні належать:

- а) розрахунки між юридичними особами-резидентами;
- б) розрахунки між юридичними особами-нерезидентами;
- в) виплата готівкової іноземної валюти за чеками;
- г) усі відповіді правильні.

4. Найвигіднішою для імпортера формою платежу є така:

- а) відкритий рахунок;
- б) оплата після відвантаження;
- в) документальне інкасо;
- г) документальний акредитив.

5. При розрахунках у формі банківського переказу бенефіціаром є:

- а) експортер;
- б) імпортер;
- в) банк імпортера;
- г) банк експортера.

6. Найвигіднішою формою акредитиву для експортера є акредитив:

- а) відкличний;
- б) безвідкличний підтверджений;
- в) непідтверджений;
- г) безвідкличний.

7. Банківські рахунки в іноземній валюті бувають:

- а) поточні;
- б) депозитні;
- в) розрахункові;
- г) поточні та вкладні.

8. Кошти юридичних осіб-резидентів, отримані за платіжними документами, надісланими з-за кордону, зараховуються на такий рахунок:

- а) поточний в іноземній валюті;
- б) розрахунковий в іноземній валюті;
- в) поточний в національній валюті;
- г) вкладний в іноземній валюті.

9. Безпосередньо на поточний рахунок в іноземній валюті юридичної особи-резидента зараховуються:

- а) кредити від кредиторів;
- б) кредити з кредитного рахунка;
- в) благодійні внески юридичних осіб-резидентів;
- г) державне мито, митні збори в готівковій формі.

10. Конверсійна угода типу "ТОД" – це операція з датою валютування:

- а) у день укладення угоди;

- б) на наступний робочий день за днем укладення угоди;
- в) на другий робочий банківський день за днем укладення угоди;
- г) понад два робочих банківських дні.

11. Вільно конвертована валюта — це валюта країни:

- а) де не існує валютних обмежень;
- б) де не існує валютних обмежень для резидентів;
- в) де не існує жодних валютних обмежень як на поточні комерційні операції, так і на операції, пов'язані з рухом капіталів.

12. Частково конвертовані валюти — це валюти країн:

- а) де існують валютні обмеження на певні валютні операції або тільки для нерезидентів;
- б) де існують валютні обмеження для резидентів;
- в) де не існують валютні обмеження для нерезидентів на поточні операції.

13. Неконвертованими є валюти, що повністю зберегли валютні обмеження на всі валютні операції:

- а) як для резидентів, так і для нерезидентів;
- б) тільки для резидентів;
- в) тільки для нерезидентів.

14. Операція “своп” — це валютна операція:

- а) термінова;
- б) строкова;
- в) згідно з якою поєднуються форвардна умова і умова “спот”.

15. Валютний опціон — це договірне зобов'язання:

- а) для покупця і продавця купити або продати певну кількість однієї валюти в обмін на іншу;
- б) що дає право для покупця і зобов'язання для продавця купити або продати певну кількість однієї валюти в обмін на іншу за фіксованим у момент укладення угоди курсом на узгоджену дату;
- в) договір про купівлю-продаж валюти на узгоджену дату за курсом, зафіксованим у момент укладення угоди.

16. Якщо зобов'язання банку становлять 30 тис. дол., а вимоги — 25 тис. дол. — це позиція:

- а) відкрита;
- б) довга;
- в) закрита;
- г) коротка.

17. При непрямому котируванні валют:

- а) розраховується середнє арифметичне між курсом продавця і покупця;
- б) одиниця іноземної валюти прирівнюється до певної кількості національної;
- в) визначається, скільки одиниць іноземної валюти дорівнюють одиниці національної.

18. Дата валютування — це:

- а) дата постачання коштів на рахунок контрагента;
- б) дата укладення угоди;
- в) фіксація курсу національної одиниці в іноземній валюті на певний момент.

19. Валютні цінності — це:

- а) валюта України;
- б) цінні папери, виражені у валюті України;
- в) іноземна валюта;
- г) платіжні документи, виражені в монетарних металах;
- д) монетарні метали;
- е) цінні папери, виражені в іноземній валюті.

20. Пряме котирування — це:

- а) вартість одиниці іноземної валюти, що виражається в національній валюті;
- б) вартість одиниці національної валюти, що виражається в певній кількості іноземної;
- в) курс, згідно з яким банк продає валюту.

21. Крос-курс — це:

- а) співвідношення між двома валютами, яке визначено через їх курс до третьої валюти;
- б) різниця між курсами продавця та покупця;
- в) курс, згідно з яким банк продає валюту.

22. Монетарні метали — це:

- а) золото;
- б) ювелірні вироби;
- в) метали іридієво-платинової групи;

- г) побутові вироби із золота;
- д) золотий брухт.

23. Різниця залишків коштів в іноземній валюті, що формує кількісно незбіжні зобов'язання (пасиви) і вимоги (активи) для учасників валютного ринку — це позиція:

- а) відкрита валютна;
- б) валютна;
- в) коротка відкрита валютна;
- г) довга валютна.

24. Термінова угода — це:

- а) конверсійна угода з поставкою обумовленої суми іноземної валюти в певний термін після укладення угоди за курсом, зафіксованим на момент її укладення;
- б) конверсійна форвардна операція з обумовленням нефіксованої дати поставки валюти;
- в) одинична конверсійна форвардна операція з обумовленням наявності певної дати валютування;
- г) комбінація двох протилежних конверсійних операцій.

25. Предмет кореспондентських міжбанківських відносин становлять:

- а) ділові відносини між двома банками;
- б) співробітництво між банками;
- в) договірні відносини між банками про здійснення розрахунків;
- г) ведення рахунків в іноземній валюті.

26. До основних етапів процесу створення кореспондентських відносин у порядку їх послідовності належать:

- а) вибір партнера;
- б) надсилання листа з пропозицією встановити кореспондентські відносини;
- в) встановлення зв'язку з вибраним банком;
- г) укладення кореспондентської угоди;
- д) домовленість про контрольні ключі;
- е) обмін контрольними документами.

27. Кореспондентський рахунок — це спеціальний рахунок, що відкривається:

- а) банківськими та іншими установами;
- б) тільки банківськими установами;
- в) фінансовими установами;

г) нефінансовими установами.

28. До контрольних документів, якими обмінюються банки при встановленні кореспондентських відносин, належать:

- а) річний звіт;
- б) список підписів уповноважених осіб;
- в) заява про відкриття рахунка;
- г) список банків-кореспондентів в інших банках;
- д) ліцензія центрального банку;
- е) копія ліцензії центрального банку;
- є) угода про використання кодового ключа;
- ж) список філій всередині країни;
- з) повідомлення про відкриття рахунка.

29. Єдиний рахунок, за яким проводяться всі операції банку з клієнтом, зокрема і з використанням кредиту, називається:

- а) овердрафтом;
- б) контокорентом;
- в) акцептним кредитом;
- г) приватним рахунком.

30. Кредитування експортера шляхом придбання векселів або інших боргових вимог називається:

- а) лізингом;
- б) факторингом;
- в) форфейтингом.

Література [1; 13; 20; 21; 47; 49; 50; 52; 55–58; 61; 85; 86; 88; 89; 91; 92]

Тема 9. Нетрадиційні банківські операції та послуги

Причини виникнення нетрадиційних банківських операцій і послуг. Ознаки банківських послуг, їх види. Договори для їх оформлення.

Лізинг: об'єкти і суб'єкти. Лізинг операційний і фінансовий: ознаки. Організація лізингового процесу.

Відмінності гарантії від поруки, їх сутність. Договори доручення та комісії: зміст, спільне та відмінне. Зміст консультаційних та інформаційних послуг.

Трастові послуги: сутність, суб'єкти та види. Послуги на користь фізичних і юридичних осіб.

Поняття факторингу і форфейтингу. Регулювання, зміст і послідовність здійснення операцій.

Операції з банківськими металами. Види опціонів.

Питання для самостійного опрацювання

1. Консультаційні послуги банків, їх характеристика.
2. Банківські гарантії та поручництва.
3. Операції банків із банківськими металами.
4. Форфейтинг.
5. Інформаційні послуги та їх характеристика.
6. Трстові операції банків.
7. Характеристика фінансового інжинірингу.

Теми рефератів

1. Характеристика та види нетрадиційних банківських послуг.
2. Лізингові операції банків.
3. Факторинг і форфейтинг.
4. Операції банків з дорогоцінними металами.
5. Трстові послуги банків.
6. Стан, перспективи розвитку нетрадиційних банківських операцій і послуг у банківській системі України.

Практичні завдання для самостійної роботи

Завдання 1

Підприємство уклало з банком спеціальний договір, згідно з яким банк купує у клієнта права на вимогу боргу. Сума боргу становить 400 тис. грн, ставка за короткостроковими позичками — 18 % річних. Термін документообігу — 30 днів, плата за обслуговування — 1 %. Розмір оплати дебіторських рахунків — 70 %.

Визначити:

- суму грошей, яку отримає підприємство в момент переуступлення боргу;
- розмір оплати за користування кредитом і комісійну винагороду за виконання факторингової послуги.

Завдання 2

Банк купив у підприємства право на вимогу боргу (без права зворотної вимоги до клієнта). Розмір вимоги — 200 тис. грн, ставка за використання кредиту — 18 % річних, розмір авансу, який потрібно перерахувати клієнту, — 70 %. Покупець продукції часто затримує платежі підприємству-постачальнику: розмір ризику за несвоечасність одер-

жання коштів від платника — 2 %. Термін документообігу між банками платника і постачальника — 7 днів. Плата за обслуговування — 0,5 %.

Визначити розмір комісійної винагороди.

Завдання 3

Закрите акціонерне товариство “Кристал” уклало з факторинговою компанією угоду про обслуговування.

За умовами угоди авансові платежі за попередньою сплатою рахунків — 85 % суми рахунка. Комісійну винагороду за обслуговування встановлено в розмірі 0,3 % суми обороту рахунків. Частину сумнівних боргів за оцінкою компанії визначено в розмірі 2,5 % обороту рахунків. Середня обіговість рахунків-фактур — 45 днів. Ставка за кредит — 17 %. Річний оборот з реалізації продукції — 12 млн грн.

Визначити дохід, одержаний факторинговою компанією та потребу у кредиті ЗАТ “Кристал”.

Завдання 4

Обладнання взято в лізинг на термін його повної амортизації. Лізингодержувач здійснив початковий внесок — 40 % контрактної вартості обладнання.

Виробник обладнання не дає жодних відстрочень платежу. У зв'язку з цим лізингодавець одержав кредит у банку для придбання обладнання на суму, якої не вистачає, під 18 % терміном на 1 рік зі щоквартальною сплатою відсотків і погашенням основної суми боргу.

Погашення кредиту лізингодавцем здійснюється за рахунок коштів, які надійшли у вигляді лізингових платежів від лізингодержувача.

Контрактна вартість об'єкта — 100000 грн.

Винагорода лізингодавця — 5 %.

Термін лізингу — 5 років, періодичність лізингових платежів — 4 рази на рік.

Визначити розмір лізингових платежів, які необхідно виплатити лізингодержувачу за весь термін фінансового лізингу.

Завдання 5

Обладнання передається у фінансовий лізинг терміном на 5 років. Його вартість — 100000 грн. Для фінансування угоди лізингодавець залуцає кредит на цю суму під 20 % річних терміном на 5 років зі щорічним погашенням відсотків та основної суми боргу (при цьому відсотки нараховуються на непогашену суму боргу). Річна норма амортизації — 20 %, розмір строкового платежу — 2 % річних.

Визначити ставку лізингового відсотка за весь період здійснення лізингу.

Завдання 6

Підприємство, що здійснює експортні операції, має загальну суму рахунків-фактур за проданими товарами — 80,0 млн руб. Розмір авансу факторингового кредиту банку-фактора — 80 %, комісійні — 3 %, щомісяця за кредит слід виплачувати 1,8 %.

Визначити суму, на яку банк купить дебіторські борги підприємства-позичальника.

Тести

1. Банк у лізинговому бізнесі може брати участь:

- а) як лізингоодержувач, лізингодавець, засновник лізингової компанії, кредитор;
- б) тільки як лізингодавець;
- в) тільки як кредитор і лізингоодержувач;
- г) правильної відповіді немає.

2. Банк може здійснювати лізингові операції за рахунок:

- а) залучених коштів;
- б) як власних, так і залучених коштів;
- в) тільки власних коштів;
- г) правильної відповіді немає.

3. Зворотний лізинг означає таке:

- а) об'єкт лізингу може бути повторно переданий у користування іншому лізингоодержувачу;
- б) між суб'єктами лізингу укладається багатостороння угода та залучаються кілька кредиторів;
- в) лізингодавець придбав майно у власника з наступним переданням останньому цього майна в лізинг;
- г) між суб'єктами лізингу укладається багатостороння угода та залучається один кредитор.

4. Лізинг, згідно з яким усі витрати щодо обслуговування орендованого майна бере на себе лізингоодержувач, називається:

- а) внутрішнім;
- б) чистим;
- в) фіктивним;
- г) “мокрим”.

5. Ризик випадкового пошкодження об'єкта оперативного лізингу, якщо інше не передбачено договором лізингу, несе:

- а) посередник-кредитор;
- б) лізингоодержувач;
- в) лізингодавець;
- г) усі відповіді правильні.

6. Учасниками факторингової операції можуть бути:

- а) покупець;
- б) постачальник товарів;
- в) посередник (фактор) в особі комерційного банку або факторингової компанії;
- г) покупець, постачальник товарів, посередник (фактор) в особі комерційного банку або факторингової компанії.

7. Договір факторингу з правом регресу передбачає таке:

- а) фактор бере на себе ризик щодо одержання грошових коштів від покупців;
- б) дебітори клієнта повідомляються про укладення договору факторингу і пропонується здійснювати платежі безпосередньо фактору;
- в) фактор повертає постачальнику розрахункові документи, від оплати яких відмовився покупець, і вимагає повернення коштів;
- г) не передбачає повідомлення дебіторів про укладення договору факторингу; кошти переказуються постачальнику, який розраховується з фактором самостійно.

8. До учасників валютного ринку України, які здійснюють торгівлю банківськими металами в Україні, не належать:

- а) Українська фондова біржа;
- б) Українська міжбанківська валютна біржа;
- в) Національний банк України;
- г) уповноважені банки та уповноважені фінансово-кредитні установи на підставі ліцензії НБУ на право здійснення відповідних операцій з валютними цінностями.

9. До оптової торгівлі банківськими металами, яка здійснюється на УМВБ, належать операції купівлі-продажу:

- а) за однією угодою або з одним контрагентом протягом робочого дня не більше як 100 грамів золота, платини чи металів платинової групи або 1000 грамів срібла у зливках чи монетах у кількості більше як 10 золотих, платинових або срібних монет;

- б) за однією угодою або з одним контрагентом протягом робочого дня більше як 100 грамів золота, платини чи металів платинової групи або 1000 грамів срібла у зливках чи монетах у кількості не більше як 10 золотих, платинових або срібних монет;
- в) за однією угодою або з одним контрагентом протягом робочого дня більше як 1000 грамів золота, платини чи металів платинової групи або 1000 грамів срібла у зливках чи монетах у кількості більше як 10 золотих, платинових або срібних монет;
- г) за однією угодою або з одним контрагентом протягом робочого дня більше як 100 грамів золота, платини чи металів платинової групи або 1000 грамів срібла у зливках чи монетах у кількості більше як 100 золотих, платинових або срібних монет.

10. Операції з банківськими металами на валютному ринку України здійснюються:

- а) лише з фізичним постачанням металів;
- б) без фізичного постачання металів;
- в) з фізичним постачанням металів і без постачання;
- г) правильної відповіді немає.

Література [1; 48; 52; 54–58; 61; 62; 69; 71; 88; 89; 91]

Тема 10. Забезпечення фінансової стійкості банку

Фінансова стійкість, її значення та умови макроекономічної системи. Формування резерву для відшкодування можливих витрат за кредитними операціями банків. Критерії оцінювання фінансового стану клієнтів позичальників, категорії підприємств (позичальників).

Групи класифікації кредитного портфеля. Розмір відрхувань до резерву за групами ризику.

Порядок формування і використання резервів для відшкодування можливих втрат від дебіторської заборгованості комерційних банків. Використання резервів.

Склад фінансової звітності банку.

Структура банківських доходів і витрат банку. Показники, що характеризують прибутковість банківських установ. Аналіз процентної маржі.

Вимоги до мінімального розміру капіталу, нормативів капіталу, ризику, інвестування, розпорядження, валютної позиції, нормативів обов'язкового резервування коштів банківською системою.

Питання для самостійного опрацювання

1. Фінансові звіти банку та їх аналіз.
2. Формування результату діяльності банку та його розподіл.

Теми рефератів

1. Фінансові звіти банків та їх аналіз.
2. Економічні нормативи діяльності банків.
3. Аналіз результатів діяльності банку.
4. Ліквідність банків.
5. Фінансова стійкість банків.

Практичні завдання для самостійної роботи

Завдання 1

Визначити процентну маржу банківських операцій за таких даних:

- дохід за кредитними операціями — 674,2 грн;
- дохід за кредитом і лізингом — 934,76 грн;
- дохід від операцій з борговими цінними паперами — 1954,60 грн;
- інші доходи — 39,85 грн;
- витрати за депозитами банків — 532,00 грн;
- витрати за депозитами клієнтів — 685,35 грн;
- витрати за емітованими цінними паперами — 985,10 грн.

Завдання 2

Визначити рівень поточного доходу банку, а також відсоткових доходів у його складі за такими даними:

- доходи від операцій з іноземною валютою — 178 млн грн;
- дохід від трастових операцій — 0,9 млн грн;
- дивіденди за акціями — 10,5 млн грн;
- інші поточні доходи — 1070,4 млн грн;
- дохід від інших операцій — 1580,6 млн грн.

Завдання 3

На основі даних фінансової звітності конкретного банку (вибрати самостійно) проаналізувати дотримання ним економічних нормативів. Здійснити розрахунки. Зробити ґрунтовні висновки.

Тести

1. При незмінному обсязі строкових депозитів загальна ліквідність банку збільшуватиметься, якщо:

- а) зменшуватимуться поточні активи;
- б) банк скористається МБК;
- в) зменшуватиметься обсяг вкладень банку в основні засоби;
- г) поліпшиться якість кредитного портфеля.

2. Розмір відрахувань до резервного фонду банку повинен бути не менше:

- а) 5 % прибутку банку;
- б) 1 % прибутку банку;
- в) 5 % прибутку банку і не більше 25 % регулятивного капіталу;
- г) 10 % прибутку банку і не більше 25 % регулятивного капіталу.

3. Безнадійна дебіторська заборгованість списується за рахунок резервів, якщо вона не погашена протягом:

- а) 90 днів;
- б) 180 днів;
- в) 210 днів;
- г) 270 днів.

4. Загальна прибутковість банківських активів відповідно зменшується зі збільшенням:

- а) високоліквідних активів;
- б) короткострокових кредитів;
- в) сукупних активів;
- г) чистого прибутку.

5. До найліквідніших активів за ступенем ризику належать:

- а) готівка;
- б) боргові цінні папери центральних органів виконавчої влади, що рефінансуються та емітовані НБУ;
- в) боргові цінні папери місцевих органів виконавчої влади;
- г) короткострокові та довгострокові кредити, надані центральними органами виконавчої влади.

Література [1; 27; 41; 52; 55–58; 61; 74; 88; 89; 91]

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Основна

1. Закон України “Про банки і банківську діяльність” від 07.12.2000 № 2121-III // ВВР України. — 2001. — № 5, 6. — Ст. 36.
2. Закон України “Про Національний банк України” від 20.05.99 № 679-XIV // Уряд. кур’єр. — 1999. — 1 лип. — С. 1–9.
3. Закон України “Про господарські товариства” від 19.09.91 № 1576-XII // ВВР України. — 1991. — № 49.
4. Закон України “Про платіжні системи та переказ грошей в Україні” від 05.04.01 № 2346-III // Уряд. кур’єр. — 2001. — 16 трав.
5. Закон України “Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг” від 12.07.01 № 2664-III // Уряд. кур’єр. — 2001. — 23 серп.
6. Закон України “Про цінні папери і фондову біржу” від 18.06.91 № 1201-XII // ВВР України. — 1991. — № 38.
7. Закон України “Про обіг векселів в Україні” від 05.04.01 № 2374-III // Уряд. кур’єр. — 2001. — 4 трав.
8. Закон України “Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом” від 30.06.99 № 784-XIV // Уряд. кур’єр. — 1999. — 15 верес.
9. Закон України “Про відповідальність за несвоєчасне виконання грошових зобов’язань” від 22.11.96 № 543/96 // ВВР України. — 1997. — № 5.
10. Закон України “Про заставу” від 02.10.92 № 2654-XII // ВВР України. — 1992. — № 47.
11. Закон України “Про інвестиційну діяльність” від 18.09.91 № 1560-XII (із змін. і допов.) // Цінні папери в Україні. — К.: УФБ, 1993.
12. Закон України “Про оподаткування прибутку підприємств” від 22.05.97 № 283/97-ВР (із змін. і допов.).
13. Закон України “Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті” від 07.05.96 № 184/96-ВР (із змін. і допов.).
14. Закон України “Про державну таємницю” від 10.09.99 № 079-XIV // Уряд. кур’єр. — 1999. — 24 листоп.
15. Закон України “Про зовнішньоекономічну діяльність” від 19.02.92 № 2139-12 (із змін. і допов.).
16. Закон України “Про фінансовий лізинг” від 16.12.97 № 723/97-ВР.

17. *Закон* України “Про інститути спільного інвестування (пайові та корпоративні інвестиційні фонди)” від 15.03.01 № 2299-III // Уряд. кур’єр. — 2001. — 25 квіт.
18. *Закон* України “Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні” від 12.07.01 № 2658-II // Уряд. кур’єр. — 2001. — 12 верес.
19. *Закон* України “Про фонд гарантування вкладів фізичних осіб” від 20.09.01 № 2740-III // Уряд. кур’єр. — 2001. — 24 жовт.
20. *Декрет* Кабінету Міністрів України “Про систему валютного регулювання і валютного контролю” від 19.02.93 № 15-93.
21. *Постанова* КМУ та НБУ “Про типові платіжні умови зовнішньоекономічних договорів (контрактів) і типові форми захисних застережень до зовнішньоекономічних договорів (контрактів), які передбачають розрахунки в іноземній валюті” від 21.06.95 № 444–95-п.
22. *Указ* Президента України “Про застосування штрафних санкцій за порушення норм з регулювання обігу готівки” від 12.06.96 № 436/95.
23. *Інструкція* “Про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті”: Затв. постановою Правління НБУ від 21.01.04 № 22.
24. *Інструкція* “Про касові операції в банках України”: Затв. постановою Правління НБУ від 14.08.03 № 337.
25. *Інструкція* “Про порядок відкриття, використання і закриття рахунків у національній та іноземній валютах”: Затв. постановою Правління НБУ від 12.11.03 № 492.
26. *Інструкція* “Про організацію роботи з готівкового обігу установами банків України”: Затв. постановою Правління НБУ від 19.02.01 № 69.
27. *Інструкція* “Про порядок регулювання діяльності банків в Україні”: Затв. постановою Правління НБУ від 28.08.01 № 368.
28. *Інструкція* “Про бухгалтерський облік доходів і витрат банку”: Затв. постановою Правління НБУ від 18.06.03 № 255.
29. *Інструкція* з бухгалтерського обліку операцій з цінними паперами в банках України: Затв. постановою Правління НБУ від 20.08.03 № 355.
30. *Положення* НБУ “Про порядок створення і державну реєстрацію банків, відкриття їх філій, представництв, відділень”: Затв. постановою Правління НБУ від 31.08.01 № 375.

31. *Положення* НБУ “Про порядок видачі банкам банківських ліцензій, письмових дозволів та ліцензій на виконання окремих операцій”: Затв. постановою Правління НБУ від 17.07.01 № 275.
32. *Положення* “Про порядок визначення та застосування комплексної рейтингової оцінки комерційних банків за системою CAMEL”: Затв. постановою Правління НБУ від 25.06.98 № 246.
33. *Положення* “Про застосування Національним банком України заходів впливу за порушення банківського законодавства”: Затв. постановою Правління НБУ від 28.06.01 № 369.
34. *Положення* НБУ “Про механізм рефінансування комерційних банків України”: Затв. постановою Правління НБУ від 15.12.2000 № 484.
35. *Положення* НБУ “Про порядок здійснення консорціумного кредитування”: Затв. постановою Правління НБУ від 21.02.96 № 37.
36. *Положення* НБУ “Про порядок формування та використання резерву для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями банків”: Затв. постановою Правління НБУ від 06.07.2000 № 278.
37. *Положення* “Про порядок формування і використання банками резерву для відшкодування можливих втрат від дебіторської заборгованості”: Затв. постановою Правління НБУ від 13.12.02 № 505.
38. *Положення* “Про порядок визначення справедливої вартості та зменшення корисності цінних паперів”: Затв. постановою Правління НБУ від 17.12.03 № 561.
39. *Положення* “Про відкриття та функціонування в уповноважених банках України рахунків банків-кореспондентів в іноземній валюті та в гривнях”: Затв. постановою Правління НБУ від 26.03.98 № 118.
40. *Положення* “Про порядок формування обов’язкових резервів для банків України”: Затв. постановою Правління НБУ від 27.06.01 № 244.
41. *Положення* “Про порядок формування і використання банками резервного фонду”: Затв. постановою Правління НБУ від 08.08.01 № 334.
42. *Положення* “Про ведення касових операцій у національній валюті України”: Затв. постановою Правління НБУ від 15.12.04 № 637.
43. *Положення* “Про виконання установами банків доручень підприємств та розрахункових документів на безспірне списання (стяг-

- нення) коштів”: Затв. постановою Правління НБУ від 18.09.98 № 379.
44. *Положення* “Про порядок створення і державної реєстрації банківських об’єднань”: Затв. постановою Правління НБУ від 31.08.01 № 377.
 45. *Положення* “Про порядок здійснення банками вкладних (депозитних) операцій з юридичними і фізичними особами”: Затв. постановою Правління НБУ від 03.12.03 № 516.
 46. *Положення* “Про порядок здійснення банками операцій з векселями в національній валюті на території України”: Затв. постановою Правління НБУ від 16.12.02 № 508.
 47. *Положення* “Про порядок здійснення уповноваженими банками операцій за документарними акредитивами в розрахунках за зовнішньоекономічними операціями”: Затв. постановою Правління НБУ від 03.12.03 № 514.
 48. *Положення* “Про здійснення уповноваженими банками операцій з банківськими металами”: Затв. постановою Правління НБУ від 06.08.03 № 325.
 49. *Правила* здійснення операцій на міжбанківському валютному ринку України: Затв. постановою Правління НБУ від 18.03.99 № 127.
 50. *Уніфіковані* правила і звичаї для документарних акредитивів: Розроб. Міжнародною Торговою Палатою № 500, 1993.
 51. *Уніфіковані* правила для договірних гарантій: Розроб. Міжнародною Торговою Палатою, 1992.
 52. *Цивільний кодекс України*.

Додаткова

53. *Алексєєнко М. Д.* Капітал банку: питання теорії і практики: Моногр. — К.: Вид-во КНЕУ, 2002. — 276 с.
54. *Алексєєнко М.* Трестові послуги та залучення коштів банками // Банківська справа. — 2001. — № 2. — С. 38–41.
55. *Банківські операції: Підручник.* — 2-ге вид., випр. і доп. / А. М. Мороз, М. І. Савлук, М. Ф. Пуховкіна та ін.; За заг. ред. А. М. Мороза. — К.: Вид-во КНЕУ, 2002. — 476 с.
56. *Банківська справа: Навч. посіб. / За ред проф. Р. І. Тиркала.* — Тернопіль: Карт-бланш, 2001. — 314 с.

57. *Банківська справа*. Центральний банк і грошово-кредитна політика. Банківські операції: Навч. посіб. / В. О. Сичов, В. Т. Александров, В. В. Остапенко та ін. — К.: АВТ, 2004. — Т. 1. — 528 с.
58. *Банківське право України*: Навч. посіб. / За заг. ред. А. О. Селиванова. — К.: Ін Юре, 2000. — 384 с.
59. *Бланк И. А.* Управление формированием капитала. — К.: Ника-Центр, 2000. — 512 с.
60. *Васильченко З. М.* Комерційні банки: реструктуризація та реорганізація: Моногр. — К.: Кондор, 2004. — 526 с.
61. *Васюренко О. В.* Банківські операції: Навч. посіб. — 2-ге вид., випр. і доп. — К.: Т-во “Знання”; КОО, 2001. — 255 с.
62. *Внукова М. М.* Основи факторингу: Навч. посіб. — К.: Знання, 1998. — 174 с.
63. *Внукова Н. М.* Ринок фінансових послуг: Навч.-метод. посіб. — Х.: ІНЖЕК, 2004. — 276 с.
64. *Гриджук Д. М.* Забезпечення кредитних зобов'язань у діяльності банків. — К.: Істина, 2001. — 253 с.
65. *Гарантии и аккредитивы в современной банковской практике /* Под ред. А. Д. Голубовича. — М.: Менатеп-информ, 1994. — 160 с.
66. *Гроші і кредит: Підручник /* М. І. Савлук, А. М. Мороз, М. Ф. Пуховкіна та ін. — К., 2001. — 602 с.
67. *Демківський А.* Вексельна справа: Навч. посіб. — К.: Либідь, 2003. — 336 с.
68. *Іпотечний ринок в Україні: проблеми стратегії розвитку /* Ред. кол.: В. Д. Базидевич та ін. — К.: Б. в., 2004. — 140 с.
69. *Жуков Е. Ф.* Тростовые и факторинговые операции коммерческих банков. Сер. “Международный банковский бизнес”. — М.: Консалтбанкир, 1995. — 48 с.
70. *Камарницький І. Ф.* Інвестиційна діяльність комерційних банків: Моногр. — Чернівці: Рута, 2004. — 260 с.
71. *Коваленко Н., Човнюк Ю.* Тенденції розвитку лізингу: світовий досвід і реалії в Україні // Банк. справа. — 2000. — № 6. — С. 29–32; 2001. — № 1. — С. 47–51.
72. *Коробкіна С.* Безготівкові розрахунки та шляхи вдосконалення їх // Банк. справа. — 2000. — № 1. — С. 49–52.
73. *Кот Л. Л.* Банківський кредит у трансформаційній економіці: питання теорії, методології, практики. — К.: Знання Укр., 2003. — 94 с.

74. *Кочетков В. М.* Забезпечення фінансової стійкості комерційного банку: теоретико-методичні аспекти: Моногр. — К.: Вид-во КНЕУ, 2002. — 238 с.
75. *Кравчук Г. Т.* Інформаційні системи і технології в банківській сфері: Навч. посіб. для студ. вузів. — Л.: Вид-во ЛБІ НБУ, 2002. — 136 с.
76. *Кредитна система України і банківські технології*: Навч. посіб. для вищ. навч. закл. екон. спец.: У 3 кн. / За заг. ред. І. В. Сало. — Л.: Вид-во ЛБІ НБУ, 2002.
77. *Курилин Б. И.* Безопасность банковских операций: Оценка и минимизация рисков. — К., 1995.
78. *Лаврушин О. И.* Банковское дело. — М., 1998.
79. *Лагутін В. Д.* Кредитування: теорія і практика: Навч. посіб. — 4-те вид., стереотип. — К.: Знання, 2004. — 216 с.
80. *Левченко О. М.* Етапи кредитування // Сіверянський літопис. — 1999. — № 6. — С. 213–220.
81. *Левченко О.* Класифікація банківських кредитів // Сіверянський літопис — 1999. — № 1. — С. 179–191.
82. *Левченко О. М.* Оцінка кредитоспроможності позичальників // Економіка: проблеми теорії і практики: Зб. наук. пр. — 2001. — Вип. 94. — С. 26–34.
83. *Левченко О.* Принципи банківського кредитування // Сіверянський літопис. — 2000. — № 5. — С. 164–168.
84. *Луців Б. Л.* Банківська діяльність у сфері інвестицій: Моногр. — Тернопіль: Карт-бланш, 2001. — 318 с.
85. *Міжнародні розрахунки та валютні операції*: Навч. посіб. / О. І. Береславська, О. М. Наконечний, М. Г. Пясецька та ін.; За заг. ред. М. І. Савлука. — К.: Вид-во КНЕУ, 2002. — 392 с.
86. *Міжнародні розрахунки: тести лекцій* / Уклад. Т. Є. Оболенська. — К.: Вид-во КНЕУ, 1999. — 128 с.
87. *Михайлов Д. М.* Международные расчеты и гарантии. — М.: ФБК-ПРЕСС, 1998. — 366 с.
88. *Операції комерційних банків* / Р. Коцовська, В. Ричаківська, Г. Табачук та ін. — 3-тє вид. — К.: Алерта; Л.: Вид-во ЛБІ НБУ, 2003. — 500 с.
89. *Операції комерційних банків: Опорний конспект лекцій*. — К.: Вид-во КНТЕУ, 2003. — Ч. 1: Традиційні банківські послуги. — 2003. — 114 с.
90. *Примостка Л. О.* Фінансові деривативи: аналітичні та облікові аспекти: Моногр. — К.: Вид-во КНЕУ, 2001. — 264 с.

91. *Петрук О. М.* Банківська справа: Навч. посіб. — К.: Кондор, 2004. — 462 с.
92. *Руденко Л. В.* Організація міжнародних кредитно-розрахункових операцій в банках: Посібник. — К.: Академія, 2002. — 376 с.
93. *Савін К.* Платіжні картки як сучасний інструмент банківського маркетингу: міжнародний досвід та перспективи для України // Банк. справа. — 2000. — № 1. — С. 40–46.
94. *Савлук М. І.* Вступ до банківської справи. — К., 1998.
95. *Сугоняко О.* Капіталізація банків: нова тенденція // Нац. вісн. НБУ. — 2003. — № 10. — С. 22–23.
96. *Тиркало Р. І.* Банківські операції з цінними паперами: Моногр. — Тернопіль: Карт-бланш, 2004. — 212 с.
97. *Фролов С. М.* Банківська справа: Навч. посіб. для студ. екон. фак. ун-тів. — Суми: Вид-во СумДУ, 2001. — 206 с.
98. *Хмеленко О. В.* Кредитування та контроль: Навч. посіб. — Х.: Вид-во ІНЖЕК, 2004. — 238 с.
100. *Чайковський Я.* Напрямки вдосконалення аналізу кредитоспроможності позичальника комерційного банку // Банк. справа. — 2000. — № 5. — С. 13–15.
101. *Шевченко Р. І.* Банківські операції: Навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц. — К.: Вид-во КНЕУ, 2003. — 276 с.
102. *Шульга Н. П., Гаманкова О. А., Ковганіч І. Н.* Оцінка кредитоспроможності клієнта: Рекомендації банкиру при видачі кредиту. — К.: Киев. ин-т банкиров банка “Украина”, 1995. — 60 с.
103. *Збірник виробничих ситуацій з навчальної дисципліни “Банківські операції” / Кер. авт. кол. А. М. Мороз.* — К.: Вид-во КНЕУ, 1998. — 380 с.

Періодичні видання

104. *Банківська справа.*
105. *Вісник НБУ.*
106. *Бюлетень НБУ.*
107. *Деньги и кредит.*
108. *Банковская практика за рубежом.*
109. *Банковские технологии.*
110. *Банковское дело.*
111. *Банковское обозрение.*
112. *Бюлетень финансовой информации.*

ЗМІСТ

пояснювальна записка.....	3
загальні методичні рекомендації щодо організації самостійної роботи студентів	4
Тематичний план дисципліни “банківські операції”	8
Методичні рекомендації до самостійної роботи з курсу	9
Список літератури.....	87

Відповідальний за випуск *А. Д. Вегеренко*
Редактор *О. В. Лебідь*
Комп'ютерне верстання *Н. М. Музиченко*

МАУП

Зам. № ВКЦ-2956

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)
03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП